

Cesty duchovosti.

„Ja som cesta, pravda a život. Ja som svetlo sveta.“
Vhlbil som sa do Kristových, večne sviežich slov osobnej aj svetovej záchrany?

Pláš nadprirodzený život.

Dr. Štefan Náhalka.

Pomer prírody a nadprírody.

Ozajstný kresťanský život spája ľudskú prírodu s nadprirodzenými darmi do organického celku. Máme sa začleniť do nadprirodzeného životného poriadku. Nadprirodzený organizmus duše sa má prejavovať životom nadprirodzenej hodnoty v skutkoch, ktoré svedčia o tom, že sa pohybujeme na nadprirodzenej životnej úrovni.

Po týchto základných poznatkoch treba si objasniť, ako sa uskutočňuje spojenie prírody a nadprírody, aké predpoklady má príroda pre prijatie vznešených darov božích a aký je výsledok drámy ľudského preporodenia a obohatenia účasťou na prirodzenosti božej.

Ľudská príroda hneď na počiatku svojho jestvovania — v prvých rodičoch ľudského pokolenia — poznala spojenie s nadprirodzenými darmi. Bola usmernená k cieľu, ktorý presahuje prirodzené možnosti človeka. Úmerne k tomuto nadprirodzenému cieľu dostala od Boha všetky predpoklady, aby mohla k nemu dospieť. Prvotná spravodlivosť znamenala teda súlad medzi posledným cieľom človeka a silami, ktorými sa mal k cieľu dostať. Cieľ bol nadprirodzený a činnosť, ktorej bol človek schopný na základe nadprirodzených darov, bola tiež nadprirodzená. Po strate prvotnej spravodlivosti dedičným hriechom nastal zlom medzi nadprirodzeným cieľom a ľudskou činnosťou. Nadprirodzený cieľ ostáva aj naďalej ako jediný cieľ ľudského ži-

vota, ľudskej prírody. Lež človek stratil nadprirodzenú výšku a preto jeho činnosť bola podstatne nižšieho druhu, pohybovala sa na nižšej rovine, ako bol životný cieľ. Cieľ bol nedosiahnuteľný. To bol stav, čo nevyhovovalo ani ľudskej prírode. Veď každá vec má vrodennú snahu dospieť k cieľu. A ľudská príroda so stratou možnosti dosiahnuť nadprirodzený cieľ ocitla sa v takom biednom položení, že vôbec nemohla dospieť ani k svojmu prirodzenému poslednému cieľu, nakoľko tento sa podľa rozhodnutia božieho samostatne neuplatňuje, ale má ho eminentne nahrádzať nadprirodzený cieľ.

Naznačený pohľad do ľudských dejín obľahčí nám poznať pomer medzi prírodou a nadprirodou.

Ako vyplýva už z pochopov príroda a nadpriroda, ide o dve skutočnosti, ktoré sa od seba bytostne odlišujú. Každá z nich je z inej bytostnej roviny. Sú stupňovite oddelené ako napr. poznanie smyslov od poznania rozumového. Pre zistenie ich vzájomného vzťahu treba si povšimnúť všetkých prvkov, ktoré tento vzťah utvárajú: ľudskú prírodu a jej predpoklady pre spojenie s nadprirodzenými darmi, nadprirodzené dary s ich určením povzniesť ľudskú prírodu a štedrosťou božou utvorenú syntézu prírody a nadprirodzených darov.

Ľudská príroda je samostatným bytostným celkom. Môže preto jestvovať aj bez nadprirodzených darov. Je taká bohatá, že ju možno podľa duševnej činnosti nazvať obrazom božím.¹ Môže dosahovať svojou činnosťou rozličné prirodzené ciele, ale posledný životný cieľ presahuje jej možnosti, keďže podľa ustanovenia božieho je to cieľ nadprirodzený. Je tu zrejmý nepomer, niečo, čo by bolo každej veci nepriemerané. Ale i keď je tomu tak, príroda sama zo seba nikdy nemôže dospieť na rovinu nad-

¹ S. t. I, 93, 2.

prírody. Ako nemožno čakať od rastlinky smyslové poznanie, činnosť z vyššej bytostnej roviny, podobne nedá sa čakať, žeby príroda zo svojho vlastného základu a svojimi vlastnými silami dosiahla nadprirodzenú výšku. Ba ani len snahu, ktorou by príroda aktívne spela k nadprirodzeným darom, jej nemožno pripísať. Nadprirodzená oblasť presahuje aj požiadavky a nároky prírody. Ide teda o dve oblasti, ktoré sú zreteľne odstupňované.

Odstupňovanie a rozlíšenie prírody od nadprírody neznamená, že tieto dve skutočnosti stoja proti sebe ako cudzie. Nejde o nesmieriteľné protivy, ale o veci, ktoré sú si príbuzné.² Poukazuje na to už skutočnosť, že príroda má smerovať v danom poriadku spásy k nadprirodzenému cieľu. Keď je to možné, nadprirodzený cieľ nemôže byť s prírodou v rozpore a protiklade. Ak aj príroda nájde v nadprirodzenom cieľi svoje uspokojenie a spočinutie, možno dôvodiť, že nadprirodzený cieľ nielen neodporuje prírode, ale je pre ňu vhodný, zodpovedá jej. V tom smysle hovorí svätý Tomáš: „Hoci je človek prirodzene naklonený k poslednému cieľu, predsa ho nemôže prirodzeným spôsobom dosiahnuť, ale len milosťou, a to pre vznešenosť onoho cieľa.“³

I keď sa nadprirodzené dary dávajú ako niečo, čo prichádza zvonku, z vyššieho bytostného poriadku, sú pre prírodu vítaným darom. Príroda má schopnosť prijať milosť božiu, a to schopnosť poslušnostnú (*potentia oboedientialis*) voči zásahu božiemu, ktorým ju Boh povznáša nad jej prirodzené možnosti. Je to schopnosť trpná: „Treba však uvážiť, že v ľudskej duši, ako v každom stvorení, sa pozoruje dvojaká trpná možnosť: a to jedna v prirovnaní k prirodzenému činiteľovi, druhá však v prirovnaní

² M. J. Scheeben: *Natur und Gnade*, Freiburg im Breisgau 1941, str. 27.

³ S. Thomas: *In Boetium De Trinitate*, q. 6, a. 1 ad 5.

k prvému činiteľovi, ktorý môže ktoréhoľvek stvorenie uviesť do nejakého vyššieho uskutočnenia, do ktorého sa neuvádza prirodzeným činiteľom: a to sa obyčajne nazýva možnosťou poslušnosti v stvorení."⁴ Podobne na inom mieste: „V ľudskej prírode možno pozorovať dvojakú schopnosť: jedna totiž podľa poriadku prirodzenej možnosti... Druhá však podľa poriadku moci božej, ktorej je každé stvorenie na pokyn poslušné."⁵

Postoj prírody voči nadprirodzeným darom je teda vonkoncom kladný. Príroda je otvorená pre zásah boží, ktorým sa jej dávajú dary božie z nadprirodzeného poriadku. Pozitívny postoj prírody k nadprírode je však pasívny, trpný. To znamená tolko, že pre dosiahnutie nadprirodzeného poriadku je potrebný zásah zvonku. Príroda nie je schopná aktívne svojimi silami dosiahnuť nadprirodzenú úroveň.⁶

Viac nemožno prírode pripísať a preto treba náležite chápať výroky svätého Tomáša o rozumovom poznaní Boha: „Je totiž v človeku vrodená túžba poznať príčinu, keď vidí účinok, a z toho vzniká u ľudí údiv. Keby teda rozum rozumového tvora nemohol dospieť k prvej príčine vecí, túžba prírody by ostávala bezúčelnou."⁷ Podobne dôvodí anjelský Učiteľ na inom mieste: „Totiž z toho poznania, ktoré majú samostatné podstaty o Bohu, prirodzená túžba sa neuspokojuje, ale je viac naklonená k videniu božej podstaty."⁸ Je tu reč o prirodzenom rozumovom poznaní Boha zo stvorenstva. Keď rozum pozná existenciu Boha ako prvej príčiny vecí, rád by poznal aj jeho podstatu. Ide však o poznanie Boha ako prvej príčiny, a to je po-

⁴ S. t. III, 11, 1.

⁵ S. t. III, 1, 3 ad 3.

⁶ A. Stolz: *Natur und Gnade, Der katholische Gedanke* 1936, str. 116 sq.

⁷ S. t. I, 12, 1.

⁸ S. t. *Contra gentes* 3, c. 50.

znanie prirodzené, o akom hovorili aj pohanskí filozofi, ktorí nepoznali Zjavenie. Boh — ako nám ho predstavuje Zjavenie — vo svojom vnútornom živote najsvätejšej Trojice, teda so zreteľom na samu Božskosť, ako skutočnosť podstatne nadprirodzená je pre prirodzené rozumové poznanie nedostupný. Príroda si nemôže ani nárokovať také poznanie, nakoľko ide o poriadok podstatne vyšší.⁹ A tu platí: „Ani oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani na um človekovi neprišlo, čo Boh pripravil tým, ktorí ho milujú.“¹⁰

Zatiaľ čo pomer prírody k nadprirode spočíva v pozitívnom, ale pasívnom postoji samostatného bytostného celku, zástoj nadprirodzených darov je iný.

Nadprirodzené dary sa nám nedávajú ako samostatné bytostné celky - podstaty. Sú to len nové kvality, ktoré sa pripájajú na našu prirodzenú podstatu, i keď sú z nepomerne vyššieho poriadku, ako je sama príroda. Preto nadprirodzené dary potrebujú prírodu ako podklad, na ktorý sa upínajú, ako základ, ktorý rozvíjajú a zdokonaľujú: „Tak totiž viera predpokladá prirodzené poznanie, ako milosť prírodu a dokonalosť zdokonaliteľné.“¹¹

Na kladný postoj prírody nadväzujú nadprirodzené dary svrchovane priaznivou odvetou. Veď ich smyslom je zdokonaľiť prírodu. Možno teda hovoriť o skutočnej príbuznosti medzi poriadkom prírody a poriadkom nadprirodzeným. Spojenie prírody s nadprirodzenými darmi odstraňuje nepomer medzi ľudskými schopnosťami a nadprirodzeným cieľom, pre ktorý je určená aj príroda.

Veľmi výraznou črtou rozdielu medzi prírodou a nadprirodou je ich rozličná účasť pri pro-

⁹ R. Garrigou-Lagrange: *Le sens du mystère*, Paris 1934, str. 183.

¹⁰ 1 Kor. 2, 9.

¹¹ S. t. I, 2, 2 ad 1.

cese vzájomného spojenia. Kým príroda popri všetkom kladnom postoji ostáva pasívna, pripravená na vyšší zásah a očakávajúca ho, nadprirodzené dary sú silou, ktorou Boh premeňuje človeka na nové stvorenie. Ich aktívnu snahu po preporodení človeka možno merať veľkosťou božej lásky k ľuďom, ktorá neváhala podstúpiť ani smrť kríža. Celé Kristovo vykupiteľské dielo nie je ničím iným ako snahou, aby sa človeku umožnily nadprirodzené dary. Boh priamo hľadá človeka, aby ho mohol obdarovať. Vychádza v ústrety, keď každému dáva dostatočnú pomocnú milosť, aby s ňou spolupracoval a pripravoval sa na prijatie ďalších darov. Prvý krok k nám však robí Boh, keď nám dáva prvú pomocnú milosť celkom bez našich zásluh, celkom zadarmo.

Výsledkom spojenia prírody s nadprirodzenými darmi je radostná a bohatá skutočnosť: nový človek-dieťa božie. Príroda neutrpí vo svojich zdravých zložkách nijakú škodu. Naopak. Obohacuje sa, bytostne sa rozširuje do nových oblastí: Svätý Tomáš vyjadruje túto skutočnosť svojim obvyklým stručným a jasným spôsobom: „Milosť neničí prírodu, ale zdokonaľuje.“¹² Spomína, pravda, len milosť ako najhlavnejší nadprirodzený dar. Milosť však prichádza v organickej spojitosti s ostatnými nadprirodzenými darmi. To, čo platí o milosti, platí aj o ostatných daroch božích.

Svätí Otcovia objasňujú spojenie prírody s nadprirodzenými darmi príliehavými podobnosťami, ktoré pomáhajú pochopiť tajomstvo preporodenia človeka pre nadprirodzený život. Svätý Iren prirovnáva túto premenu k štepeniu stromku. Na starý koreň sa zaštepí ratolesť z lepšieho druhu stromčeka. Ostáva predošlý koreň a kmeň, ale nová ratolesť vlastne premení strom tak, že tento prináša ovocie, aké zodpo-

¹² S. t. I, 1, 8 ad 2.

vedá zaštepenej ratolesti. Niečo podobného sa stáva s ľudskou prírodou, na ktorú Boh zaštepí nadprirodzené dary. Ľudská príroda ostáva ako podklad, ale skutky človeka sú nadprirodzenej hodnoty.¹³ Známe je tiež prirovnanie ľudskej prírody k železu. Ak sa železo dá do ohňa, ostáva železom, ale nadobudne vlastnosti ohňa. Podobne sa vec má aj s našou prírodou, keď sa dostane na nadprirodzenú životnú úroveň. Ostáva ľudskou prírodou, ale nadobúda nové vlastnosti, ktorými sa stáva mimoriadne podobnou Bohu.

Zásahom nadprirodzených darov nastáva primeraný súlad medzi človekom a nadprirodzeným cieľom, ku ktorému má človek smerovať. Obnovuje sa priateľstvo medzi Bohom a človekom. Ľudský život sa naplňuje jasom, ktorý sa nestráca ani v najťažších zápasoch, ktoré musí vybojovať konkrétna ľudská príroda, poranená dedičným hriechom, o zachovanie kresťanskej výšky.

¹³ F. Calvagno, S.J.: *Si scires donum Dei*, Roma 1928; porovnaj Scheeben: *Natur und Gnade*, str. 25.

Keďže ste boli s Kristom vzkriesení . . .

Dom Columba Marmion.

Každé tajomstvo Krista za dní jeho utrpenia možno shrnúť do tých slov svätého Pavla: „*Uponížil sa a bol poslušný až na smrť.*“¹ Videli sme, nakoľko až sa Kristus uponížil; dospel až na dno uponíženia, vyvolil si zlorečenú smrť, tak ako je napísané: „*Zlorečený každý, kto visí na dreve.*“²

No tie priepasti pohanenia a utrpenia, do ktorých náš Pán chcel sostúpiť, boli rovnako

¹ Filip. 2, 8.

² Deut. 21, 23; Gal. 3, 13.

priepasťami lásky; a tá láska nám zaslúžila milosrdenstvo jeho Otca, všetky milosti spásy a posvätenia.

Ak slovo uponiženie zahrnuje tajomstvo utrpenia, jestvuje iné slovo, taktiež svätého Pavla, ktorý shrnuje pre Krista tajomstvo jeho zmŕtvychvstania: „*Vivit Deo, žije Bohu.*“³ *Vivit, žije*: odteraz je v ňom len dokonalý a slávny život, bez slabosti a výhliadky na smrť: „*Viac už neumrie a smrť nad ním viac už nepanuje.*“⁴ Žije celkom pre Boha, oddaný viac ako inokedy svojmu Otcovi a jeho sláve.

Cirkev vo svojich litániách používa niektoré pomenovania na daktoré tajomstvá Ježišove. O jeho zmŕtvychvstanií hovorí, že je ono sväté: „*Per sanctam resurrectionem tuam, skrze sväté zmŕtvychvstanie tvoje.*“ Čože to znamená? Ved' či nie sú všetky tajomstvá Ježiša Krista sväté? Och, isteže. On sám ponajprv je svätý v najplnšom smysle: „*Tu solus sanctus —, Ty sám si svätý*“ spievame pri omši vo chválospeve Gloria. A všetky jeho tajomstvá sú sväté. Jeho narodenie je sväté; „*A preto aj to sväté, čo sa z teba narodí*“;⁵ jeho život je celý svätý: „*Konal vždy len to, čo sa páči Otcovi.*“⁶ A viete, že nikto ho nemohol usvedčiť z hriechu.⁷ Jeho utrpenie je sväté: je pravda, že zomrel za hriechy ľudí, ale obeta je nepoškvrnená, je to baránok bezúhonný. Velkňaz, ktorý sa sám obetuje, je „*svätý, nevinný, nepoškvrnený, bezhriešny*“.⁸

Prečože teda zmŕtvychvstanie, uprednostené pred každým tajomstvom, Cirkev nazýva svätým?

Lebo v tomto tajomstve Kristus obzvlášť uskutočňuje podmienky svätosti; lebo zvlášť v tomto tajomstve zvyrazňuje prvky, ktoré tvo-

³ Rim. 6, 10.

⁴ Tamtiež 9.

⁵ Luk. 1, 35.

⁶ Por. Ján 8, 29.

⁷ Tamtiež 46.

⁸ Por. Zid. 6, 26.

ria formálne ľudskú svätosť, ktorá nachádza svoj vzor a svoje žriedlo v Kristovi; lebo ak Kristus je celým svojím životom „cesta“,⁹ „svetlo“,¹⁰ ak dáva príklad všetkých ctností, slučiteľných s jeho božstvom, vo svojom zmŕtvychvstaní je zvlášť vzor, príklad svätosti.

Ktoré sú teda tvorivé prvky svätosti? Svätosť môžeme rozložiť na dva prvky: vzdialenie od každého hriechu, odpútanie od každého stvorenia; a celkové i stále prináležanie Bohu.

Teda tie dva prvky sa vyskytujú najmä vo zmŕtvychvstaní Kristovom, ako uvidíme, v svrchovanej miere, ktorá sa neprejavila pred jeho vystúpením z hrobu. Hoci „Slovo“ vtelené bolo cez celý svoj život sväté v najplnšom smysle, zjavuje sa nám zvlášť v tomto aspekte v oslepujúcej žiare vo svojom zmŕtvychvstaní. Hľa, preto Cirkev spieva: „Per sanctam resurrectionem tuam. Skrže sväté zmŕtvychvstanie tvoje.“

Uvažujme teda o tom tajomstve Ježišovom, ktorý vychádza živý a oslávený z hrobu. Uvidíme, ako zmŕtvychvstanie je tajomstvo víťazstva života nad smrťou, nebies nad zemou, božstva nad človečenstvom, a ako jedinečne sa uskutočňuje ideál každej svätosti.

I.

Čím bol Ježiš pred svojím zmŕtvychvstaním?

Bol to Boh a človek. Bol on večné Slovo, ktoré sa spojilo s prirodzenosťou, patriacou hriešnemu pokoleniu. Bez akejkoľvek pochyby to človečenstvo nespojilo sa s hriechom, ale podrobilo sa telesným slabostiam, slučiteľným s jeho božstvom, slabostiam, ktoré v nás sú často následkom hriechu: „Vskutku choroby naše on niesol a bôľmi našimi on sa obťažil.“¹¹

⁹ Ján 14, 6.

¹⁰ Tamtiež 8, 12.

¹¹ Iz. 53, 4.

Pozrite sa na Pána za jeho zemského života. V jasliach je dieťaťom, slabým dieťaťom, čo potrebovalo mlieka matkinho, aby ho udržiavalo pri živote. Neskôršie pociťoval únavu: „*Bol ustatý od cesty, nuž si sadol*“;¹² bola to ozajstná únava, ktorú on pociťoval vo svojich údoch. Spánok, skutočný spánok, nie predstieraný, mu zavrel mihalnice; apoštoli ho museli zobudiť, keď loďkou, na ktorej spal, zmietala búrka.¹³ Zakúsil hlad: *Esuriit*¹⁴ i smäd: „*Smädím*“;¹⁵ utrpenie, bolesť. Pociťoval tiež vnútorné trápenia: V Olivetskej záhrade strach, úzkosť, žiaľ, smútok zachváti jeho dušu: „*Tu sa začal zarmocovať a cítiť úzkosť. Vtedy im povedal: Smutná je moja duša až na smrť.*“¹⁶ Napokon zakúsil smrť: „*Vypustil ducha.*“¹⁷

Takto on mal účasť na našich slabostiach, trápeniach, bolestiach. Iba hriech a všetko, čo je následkom mravným alebo žriedlom hriechu, nepoznal: „*Preto sa vo všetkom musel stať podobným svojim bratom, ... ale bez hriechu.*“¹⁸

No po jeho zmŕtvychvstaní zmizly všetky tieto slabosti. Už nepotrebuje spať, ani únavy a nijakej slabosti nieto už v ňom. Pán náš nepociťuje z toho už celkom nič; je to odlúčenie od všetkého, čo je slabosťou. Či teda jeho telo nie je skutočné? Isteže je. Je to veru to telo, ktoré dostal od Panny Márie a ktoré trpelo na kríži, až zomrelo.

Vidíte teraz, ako sám Kristus dbá na to, aby ho ukázal. Večer po zmŕtvychvstaní sa zjavil svojim učeníkom. Ale oni sa ho naľakali a prestrašení si mysleli, že vidia ducha. Povedal im teda: „*Čo sa plašíte a prečo vám vznikajú*

¹² Ján 4, 6.

¹³ Mat. 8, 24—25.

¹⁴ Mar. 4, 38.

¹⁵ Ján 19, 28.

¹⁶ Mat. 26, 37—38.

¹⁷ Ján 19, 30.

¹⁸ Žid. 2, 17, 4, 15.

v srdciach pochybnosti? Pozrite mi ruky a nohy, že som to ja! Ohmatajte ma a presvedčte sa, lebo duch nemá tela a kosti, ako vidíte, že ja mám.“ Keď to povedal, ukázal im ruky a nohy.¹⁹ Tomáš tam vtedy nebol. — Videli sme Pána —, povedali mu ostatní učenici, keď prišiel zas. Tomáš nechcel veriť; ostáva pochybovačný. — Ak len nevidím na jeho rukách jazvy po klincoch a nevložím mu ruku do boku, neuverím. — Po ôsmich dňoch sa im Ježiš znova ukázal. A keď im ženal — Pokoj vám! —, povedal Tomášovi: — *Daj sem prst a pozri moje ruky. Daj sem ruku a vlož ju do môjho boku! A nebud neveriaci, ale veriaci!*²⁰

Takto Ježiš sám dá svojim učeníkom zistiť skutočnosť svojho vzkrieseného tela; ale je to telo, čo sa odteraz vymkne zemskej slabosti. To telo je pohyblivé, hmota ho vôbec nezastavuje. Ježiš vychádza z hrobu, vykresaného v skale, na ktorom je privalený ťažký kameň. Ukáže sa svojim učeníkom — januis clausis, *dvere byly zatvorené*,²¹ dvere miestnosti, kde sa shromaždili. Ak prijíma potravu so svojimi učeníkmi, nie je to preto, že je hladný, ale že chce zo súciteľného milosrdenstva potvrdiť skutočnosť svojho zmŕtvychvstania.

To vzkriesené telo je odteraz nesmrteľné, raz zomrelo: „*Lebo zomrel, ale zomrel raz navždy*“,²² ale teraz, hovorí svätý Pavol, „*Kristus, ako vstal z mŕtvych, viac už neumiera, smrť nad nim viac už nepanuje*.“ Telo z mŕtvych vstalého Ježiša nie je už podrobené smrti, ani časovým podmienkam; je oslobodené z každého otroctva, z každej slabosti, ktoré na seba vzal pri vtelení. Už nemôže trpieť, je duchovné, žijúce vo svrchovanej nezávislosti.

V tomto sa predstavuje v Kristovi prvý prvok svätosti: vzdialenie od všetkého toho,

¹⁹ Luk. 24, 37—40.

²⁰ Ján 20, 25—28.

²¹ Ján 24, 26.

²² Rim. 6, 10.

čo je smrteľné, čo je zemské, od všetkého toho, čo je stvorené, oslobodenie od každej slabosti, krehkosti, od každej možnosti trpenia. Ježiš v deň svojho zmŕtvychvstania nechal v hrobe plátno, ktoré je symbolom našich slabostí, našich krehkostí, našich nedokonalostí; vychádza víťazne z hrobu. Jeho sloboda je úplná, je v ňom mocný, dokonalý, ktorý rozochvieva všetky vlákna jeho bytosti. V ňom Život pohltil všetko to, čo bolo smrteľné.

II.

Bezpochyby uvidíme, že z mŕtvych vstalý Kristus sa dotýka ešte zeme; z lásky k svojim učeníkom, z útrpnosti k ich slabej viere svolí, že sa im ukazuje, shovára sa s nimi, delí sa s nimi o jedlo. Ale jeho život je predovšetkým nebeský: „*Vivit Deo. Žije Bohu.*“

Takmer nič nevieme o tom nebeskom živote Ježišovom v dni po jeho zmŕtvychvstani. Ale či môžeme pochybovať, že bol obdivuhodný?

Svojmu Otcovi dokázal, koľko ho miluje, keď dal svoj život za ľudí. Teraz všetko je zaplatené, všetko je odpykané. Spravodlivosť, ktorej sa zadosť urobilo, nepožaduje už od neho, aby ešte pykal. Medzi ľuďmi a Bohom je obnovené priateľstvo. Dielo vykúpenia je dokončené. No Ježišova oddanosť svojmu Otcovi pokračuje ďalej, je živšia, úplnejšia, ako kedy bola. Evanjelium nám nehovorí nič o tých úctivých poklonách, o láske, vďaka, ktoré Kristus vzdával svojmu Otcovi. Ale svätý Pavol shrnuje to všetko, keď hovorí: „*Vivit Deo. Žije Bohu.*“

Toto je druhý prvok svätosti: primknutie sa, prináležanie, oddanie sa Bohu. Až v nebi budeme vedieť, ako plne Ježiš žil pre svojho Otca v tých požehnaných dňoch. Bolo to iste dokonale, až to anjelov udivovalo. Teraz, keď jeho sväté človečenstvo sa vyslobodilo od každých

potrieb a nevyhnutností, uvoľnilo sa od každej slabosti nášho pozemského stavu, oddáva sa oslavovaniu Otca ako nikdy predtým. Život z mŕtvych vstalého Krista sa stáva nekonečným žriedlom slávy pre jeho Otca. Nieto v ňom už nijakej slabosti, všetko je v ňom svetlo, sila, krása, život. Všetko v ňom spieva ustavičnú pieseň chvály.

Ak už človek vo svojej bytosti spája všetky oblasti stvorenstva, aby do nich zahrnul tiež hymnu všetkého stvorenia, čo povedať o ustavičnej piesni, ktorú spieva svätej Trojici človečenstvo osláveného Krista, najvyššieho Veľkňaza, Víťaza nad smrťou? Tá pieseň, dokonalý výraz života božského, čo odteraz objíma a preniká celou svojou silou, celou svojou veľkoleposťou Ježišovu ľudskú prirodzenosť, je nevýslovná.

Prel. Andrej Lipka.

Tlyšlienky na rozjímanie.

Dr. Jozef Ligoš.

Biela nedeľa.

Je to nedeľa novokrstencov. Včera složili svoje krstné rúcho. Bolo uložené do pokladnice Cirkvi. Dnes sú vedení do chrámu svätého Pankráca, patróna dodržania krstnej prisahy. Ako 14-ročný chlapec ju spečatil svojou krvou. K nim sa aj ja pripojím a poslúchnem, čo Cirkev odkazuje v dnešnú nedeľu mne aj im.

V introíte: Teraz po krste ste ako slabé novonarodené dieťky. Pre vzrast potrebujete výživnú potravu: materinské mlieko. Nefalšované. Ním je Eucharistia. Pýtajte si ho, vyplačte si ho od svojej matky, ako malé dieťa, keď je hladné: „Ako novonarodené dieťky, duchovne smýšľajúce, žiadajte si nefalšované mlieko.“

V orácii: Veľká noc je preč. Ale i tak musíme ich „držať“. Zachovať kontinuitu a to: mravmi a životom.

V epištole: Slovamí: „Traja svedčia na zemi: Duch, voda a krv“ Cirkev znova poukazuje na veľkonočné sviatosti: krst, Eucharistiu a birmovanie. Zvlášť slovamí:

„nielen skrze vodu, ale skrze vodu i krv“ upozorňuje ma, že nielen krstom, ale krstom i Eucharistiou („vodou i krvou“) stanem sa celým kresťanom.

V *evanjeliu*: Cirkev aj zjavenie sa Krista Tomášovi využíva pre svoju eucharistickú tému: Keď ti je viera ťažká ako Tomášovi, potom len vlož svoj prst do jeho rán, svoju ruku do jeho boku, prijmi Eucharistiú. Potom budeš vo svojej viere posilnený. Potom uvidíš Krista a spolu s Tomášom zavoláš: „Pán môj a Boh môj!“

V *komunii*. Tu sa mi skutočne Kristus prihovori. Ako Tomášovi mi povie: Polož si sem ruku a presvedč sa o miestach klincov, a nebuď neveriaci, ale veriaci. (Ako zvlášť tieto slová hodily sa v prvotnej Cirkvi, kedy veriaci dostávali najsvätejšie telo na svoju pravú ruku a tak skutočne vkladali svoje ruky do rán Kristových!)

Doteraz hovorila Cirkev. Alebo lepšie: Kristus skrze Cirkev, alebo sám, bezprostredne.

Teraz čaká Cirkev i Kristus, že sa ja ozvem. Čo na to všetko odpoviem? Chce odo mňa počuť len toto: Splním s tvojou pomocou svoju krstnú prísahu viery v Pána a Boha môjho. I za cenu obiet. I za cenu života.

Zvestovanie Panny Márie.

Sviatok začiatku toho, čoho dokončenie slávime: vykupiteľského diela Kristovho. Treba sa obzrieť v tento deň a zadívať sa na prvú vetu, ktorá je na titulnej strane vykupiteľského diela Ježišovho. Je to táto veta: *Hľa, slúžka Pánova som, staň sa mi podľa tvojho slova.*

1. *Je to slovo najťažšie, ktoré môže človek vypovedať. Každý človek. I Matka Božia. Dobre poznala svedectvo Izaiášovo: „Nemá podoby ani krásy, a videli sme ho... pohŕhaného a najostatnejšieho z mužov. A my mali sme ho za malomocného a za ubitého od Boha.“* Vedela teda, čo ju čaká. Ešte prv, ako jej to povedal Simeon. Je kráľovnou prorokov. Preto jej „fiat“ („Staň sa mi“) je súhlasom k tomu, aby ju Jozef hodlal prepustiť ako cudzoložnicu, aby išla pred pôrodom do cudzieho kraja, aby Mesiášovi pripravila len jasle a plienky. Svojím „fiat“ súhlasila, aby hneď po pôrode utekala do Egypta, aby sa jej Syn stratil v Jeruzaleme, aby bola

¹ Iz. 53.

svedkom, ako cez celý život číhajú na jeho život, aby ho sledovala na jeho poslednej ceste. Konečne aby stála pod krížom a mŕtveho ho držala na svojich ramenách.

2. *Je to i slovo najzáračnejšie.* Slovom „fiat“ človek vie robiť zázraky. Nim žena, človek ako my, svolala Syna Božieho na svet. S „fiat“ Kristus vykúpil svet. S „fiat“ sa stala žena Matkou Božou. A to nielen Matkou fyzického tela Kristovho, ale aj mystického. Teda aj mojou matkou. Týmto slovíčkom sa viac, užšie, intímnejšie spojila so Synom Božím, s Bohom, ako svojou krvou. Lebo s Bohom je v bližšom príbuzenstve ten, kto je spojený vôľou, ako ten, kto je spojený krvou. „Kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesách, ten mi je bratom, sestrou a matkou.“²

3. *Je to slovo, ktoré prináša ozajstný pokoj v živote.* Len takto som si istý, že čokoľvek sa vyskytne v mojom živote, je to prejavom vôle božej. Vôle toho, kto mi chce to najlepšie. Preto ma nemôže nič znepokojovať, nič prekvapiť.

I môj celý duchovný život v podstate v tom záleží, či viem alebo vedel som povedať svoje životné *Staň sa mi podľa tvojho slova.* Svoje „fiat“. Dovtedy, kým to nevyjde z mojich úst, budem v duchovnom živote stáť alebo vliecť sa. Všetko sa mi bude zdať také ťažké. Ozajstný postup v duchovnom živote len vtedy zažijem, keď toto slovo vypoviem.

Ale potom ho už neodvolať! Dať veslo, opraty svojho života do rúk božích. Vtedy urobím veľké veci. Pre seba i pre druhých.

Odvážim sa na to? Skúsil aspoň v dnešný deň! Ale po posledné dôsledky!

II. Nedela po Veľkej noci.

Je to nedela dobrého Pastiera. Všetko sa na neho sústreďuje.

Už svätá omša je slúžená v Ríme „ad St. Petrum“. Na hrobe prvého zástupcu dobrého Pastiera. Toho, ktorému bolo povedané: Pas ovce moje.

Introit začína slovami: Misericordia (milosrdenstvo). To je podstatná vlastnosť dobrého Pastiera.

² Mat. 12, 50.

Orácia. I tá kreslí jeho obraz. Stádo, padlé ľudstvo, je ním vyslobodené z tŕnia hriechu. Preto ho Cirkev takto oslovuje: „Bože, ty si poníženosťou svojho Syna padlý svet pozdvihol.“ Teraz tento svet, ako stratená ovca, je na jeho ramenách. Požíva radosti jeho náručia a čaká nebeské radosti, ktorých predzvestou sú radosti veľkonočné.

V *epištole* hovorí svätý Peter. Ten najlepšie pozná dobrého Pastiera. O jeho starostlivosti sa sám najlepšie presvedčil. Preto teplými slovami maľuje postavu dobrého Pastiera. Zvlášť jeho vlastnosti: bezhriešnosť, prácu, ba polozenie svojho života za ovce. „Bolí ste totiž ako poblúdlé ovce, ale teraz ste sa vrátili k pastierovi a strážcovi svojich duší.“

Aleluja-versš upozorňuje na vzájomné poznanie sa pastiera a oviec: „Poznám svoje ovce a moje poznajú mňa“. „Cognoscere“, to nie je len poznať, ale dôverovať, porozumieť, milovať, spolu žiť, byť jedno. „Cognoscere“ tak sa navzájom spojiť, ako je spojené dieťa so svojou matku. A to ešte, kým je v jej živote.

V *evanjeliu* stojí sám dobrý Pastier, ktorý dal život za svoje ovce. Myslí aj na zblúdlé, i na tie, ktoré sú ešte mimo jeho ovčínca: „Mám aj iné ovce. Aj tie mám priviesť, a budú poslúchať môj hlas, lebo bude jeden ovčinec a jeden pastier.“

Ofertórium. Doteraz hovoril dobrý Pastier. Alebo iní hovorili o ňom. Pri obetovaní sa ovce dostávajú k slovu. Tie teraz obkľučujú svojho Pastiera a prejavujú mu svoju dôveru, lásku, túžbu: „Bože, Bože môj, k tebe sa obraciam za úsvitu a v mene tvojom spínam svoje ruky.“

V *sekrete* prosím o skutočný príchod dobrého Pastiera. Len spomienka na historického dobrého Pastiera mi nestačí. „Svätá obeta nech splní svojou silou, čo tajomne predobrazuje.“

Komunio. Tu sa splní to, o čo som prosil v sekrete. Tu nastáva najlepšie vzájomné poznanie („cognoscere“ v hore uvedenom smysle) medzi Pastierom a ovcami.

Mojou úlohou je nielen byť predmetom starostlivosti dobrého Pastiera, ale sám byť ním. O to ho najviac poprosím: Bože, nedopusť, aby som si v živote kňazskom (ba i v živote laickom) poplietol úlohu pastiera s úlohou

nájomníka, s úlohou strihača oviec. Daj, aby som vždy ostal dobrým pastierom. I vtedy, keď ovce sú zlé. Lebo čo vtedy bude, keď i ovce sú zlé i miesto pastiera bude nájomník? Chcem byť tvojím čo najvernejším odbleskom, i keby som v živote videl len tvoje karikatúry. Dobrý pastier život dá za svoje ovce. Tým viac pre ne obetuje svoj čas, svoju prácu, hmotu, ak má nejakú. I ja chcem obetovať dnes toto všetko za svoje. Za tých, ktorí sú mi sverení.

Slávnosť svätého Jozefa.

19. marca sme uctili svätého Jozefa ako ochrancu, živiteľa, pestúna Ježišovho. Ale nie celého Ježiša. Len jeho hlavy. Kristus však rástol a ďalej rastie. Rastie v plnosť veku. V dospelého. Rastie jeho tajomné telo. Ním je Cirkev. Preto so vzrastom tela Kristovho musela rásť i láska, ochrana, starostlivosť Jozefova k celému telu. Túto pravdu si uvedomujeme dnešným sviatkom. Že Jozef tie isté povinnosti, ktoré raz mal oproti Ježišovi v Nazarete, Betleheme, Egypte, má i teraz všade tam, kde sa tento Ježiš nachádza. Že je ochrancom, protektorom i terajšieho tela Kristovho, totiž Cirkvi.

Zamyslím sa preto nad povinnosťami, ktoré má Jozef oproti Cirkvi, ako aj nad povinnosťami, ktoré má terajší „Ježiš“ (Cirkev a jej údy) oproti Jozefovi.

1. *Láska.* To je prvá povinnosť Jozefova. Jozef podľa tela nebol Ježišovým otcom, ale i tak mal niečo, prečo ho Mária i sám Ježiš aj ostatní mohli volať otcom Ježišovým. Bola to otcovská láska k božskému Dieťaťu. Ten pocit lásky, aký sa zapáli v hrudi otcovskej, keď berie svoje vlastné dieťa do svojich rúk, Boh zapálil aj v hrudi Jozefovej, keď vzal prvý raz malého Ježiška do svojho náručia. A táto láska ho už nikdy neopustí. Aj dnes u kohokoľvek zistí, že sa podobá Ježišovi, že má podobné črty s ním, že tvorí jeho časť, či chce alebo nie, jeho srdce sa zapáli tou istou láskou, akou horelo, keď pestoval Syna Božieho na svojich rukách. Preto on i dnes musí milovať Cirkev. I jednotlivé jej údy.

2. *Ochrana pred nepriateľom.* To druhá povinnosť Jozefova. On chránil Ježiša, keď ho Herodes prenasledoval, chránil ho na púšti, v Egypte, doma v Nazarete.

Tak iste chráni aj dnes celú Cirkev. A je taky silný mocou, ktorú mu dal Boh, že tak ako kedysi, i teraz sa mu podari zachrániť tajomného Ježiša (Cirkev) pred všetkými jeho nepriateľmi.

3. *Byť živiteľom.* To jeho tretia povinnosť. Malý Ježiš iste nemal hladu pri boku Jozefovom. Dostalo sa mu vždy tolko, koľko potreboval. Tak i teraz Jozef je špecialistom v hmotnej, finančnej biede. Koľkí svätí, koľkí aj obyčajní Iudia, ktorí vedeli, ku komu sa v takom položení utiekať, až zázračne sa presvedčili o tejto pravde. Jozef sa aj dnes postará, aby ten, ktorý tvorí časť tela Kristovho, nezomrel od hladu, aby sa mu dostalo všetkého, čo je potrebné na zachovanie života.

Má však i Cirkev, i ja povinnosti oproti Jozefovi. Sú to:

a) *Byť podobný Ježišovi.* Len takto môžem rátať, že srdce Jozefovo zahorí láskou ku mne. To je i cieľ každého svätého prijímania. I dnešného. Čo najviac sa spojiť s Ježišom. Byť druhý Kristus a tak si zaistiť lásku, ochranu a živiteľskú starostlivosť Jozefovu. Je to logické: s eucharistickou úctou rastie i úcta a láska k Jozefovi.

b) *Byť poslušný.* Poslušný pokynom božím. Zas tak ako bol poslušný malý Ježiš. Len tak i dnes môže Jozef vykonávať v Cirkvi aj v jej údoch svoju ochrannú úlohu.

c) *Spolupracovať.* I keď Jozef bol Ježišovým živiteľom, predsa ani sám Ježiš nezaháľal. Sám v pote tváre pracoval. A to už od malička. I teraz teda len ten má právo spoľahnúť sa, že mu Jozef pomôže v hmotných ťažkostiach, keď bude aj sám pracovať, keď sám napred vykoná, čo môže vykonať.

Zistil som už sám na sebe v živote túto Jozefovu starostlivosť? Keď nie, kto je tu na vine? Plním si sám spomenuté povinnosti oproti Jozefovi?

Tretia nedeľa po Veľkej noci.

Začína druhá časť povelkonočného času. Liturgia nás začína pripravovať na dve budúce udalosti: nanebevstúpenie a poslanie Ducha svätého. Kristus prišiel založiť svoje kráľovstvo na zemi. Toto musí byť duchovné. Preto sa musí Kristus rozlúčiť so zemou a usadiť sa v nebesách. Nesmieme lipnúť na jeho viditeľnom tele, musíme byť

zduchovnelí. K tomu má prispieť jeho viditeľné zmiznutie zo zeme a poslanie Ducha svätého. Mimo toho tieto nedele nám poskytujú pohľad do praktického života. Cirkev nás chce odtrhnúť od citových veľkonočných radostí a priviesť do života boja, do života skutočného, tvrdého. To robí aj u novokrstencov. Už po ôsmich dňoch im berie krstné rúcho a vracia ich znova do denného života.

Obsah celej svätej omše: S Kristom dostane sa mi na zemi kríž, v nebesách radosť.

Druhá časť tejto vety obsiahnutá hneď v *introite*. Po prvý raz po Veľkej noci liturgia upozorňuje na odchod Kristov. Sám Kristus o ňom hovorí v Evanjeliu: „o chvíľku ma nevidíte“. A predsa Cirkev sa nad touto zvestou nermúti. Veľkonočná radosť nie je stlmená, ba naopak je zväčšená. Je vyjadrená zvlášť v *introite*: „Plesajte Bohu všetky kraje, chválu spievajte jeho menu, hlásajte jeho slávu.“ Cirkev rada vidí Spasiteľa vystupovať k nebeským výšinám, lebo i ona nie je tu na zemi doma. Nebo je jej domovom. Preto sa nermúti, keď Hlava celého tela sa dostáva do svojej vlasti, domoviny. Tak vie, že onedlho za Hlavou pôjdu aj ostatné údy.

No nezabúda ani na prvú skutočnosť hore uvedenej vety. Nezabúda, že sme ešte na zemi. Svätý Peter v epistole schladzuje naše nadšenie: „Napomínam vás ako cudzincov a pútnikov.“ To je veľmi dôležitá pravda: cítiť sa na zemi ako cudzinec, pútnik. Vedieť, že som tu len kaplánom, učiteľom, úradníkom bez definitívy, ktorého možno každú chvíľu preložiť. Nie som farárom, ktorý má „parochiam inammovibilem“. Definitívu dostanem až vo svojom pravom biskupstve, v domove, na večnosti. Len vtedy, keď budem mať toto pred očima, nebudem sa usilovať zariadiť sa na takomto prechodnom byte: majetkom, slávou, renomé. Nebudem len rozkazujúcim farárom, ale poslúchajúcim kaplánom; podľa napomenutia Pavlovho: „Buďte svojim pánom s úplnou bážňou poddaní, a to nielen dobrým a prívetivým, ale aj šomravým“.

Podobne i *Evanjelium* tento život označuje len za prechodný stav. Celý život i s radosťami i pôrodnými bolesťami je len „modicum“, len „maličkosť“.

Preto pri *ofertóriu* sa pevne rozhodnem čo najlepšie využiť pre chválu božiu toto „modicum“, tento život, aby som si tak za túto „maličkosť“ zaslúžil večnosť: „Chváľ, duša moja, Pána. Chváliť budem Pána cez celý svoj život, prespevovať budem svojmu Bohu, kým len žiť budem.“

V *komunii*, pri svätom prijímaní ma i Kristus uistí o chvíľke, „maličkosti“ tohto života. Aby som nezabudol. Pri každom svätom prijímaní ma na to upozorňuje. A potom ešte na druhú vec: Vydrž bez hriechu. Len po zajtrajšok. To je iste len „modicum“, maličkosť, a vtedy zas „o chvíľku ma uvidíte“. Pri svätom prijímaní zajtra, aby som ti zas pomáhal ďalej bojovať.

IV. Veľkonočná nedeľa.

Dnešná nedeľa postupuje ďalej. Ako predošlá nás pripravovala na nanebevstúpenie, tak táto zas je prípravou na poslanie Ducha svätého.

Omša sdiela činnosť Ducha svätého.

Introit je výzvou k jeho chvále: „Spievajte Pánovi novú pieseň, lebo zázraky urobil Pán.“ Tie učinil prostredníctvom Ducha svätého.

Orácia sa obracia k Bohu Otcovi, ale splnenie jej prosby možno pripísať Duchu svätému. V nej prosím o stmelenie všetkých veriacich. Duch svätý je však tmel celého mystického tela Kristovho. On stmeluje všetkých do jednoty.

Myšlienkové spojenie s *epištólou* je v slove „desursum — shora“. „Každý dobrý údel a každý dokonalý dar pochádza shora od Otca svetla.“ Najdokonalejší dar shora bol práve Duch svätý. On nás pri krste „priviedol k životu slovom pravdy“. A to preto, „aby sme boli akýmsi začiatkom jeho stvorenia“. Prvotina stvorenia musí byť „chytrá počúvať, ale pomalá hovoriť a pomalá hnevať sa“.

Evanjelium oznamuje poslanie Ducha svätého, ktorý začne svoju veľkú činnosť v Cirkvi a vo svete. Jeho činnosť bude v tomto pozostávať: „Svet presvedčiť o hriechu“, o jeho nekonečnej zlobe. Potom ho presvedčí „o spravodlivosti“. Konečne „o súde“. Skončuje s vládou satanovou.

V *ofertóriu* vyjadrujem vďaku za všetky tieto dary: „Plesaj Bohu celá zem, chválu spievaj jeho menu.“

Komunio opakuje hlavnú myšlienku Evanjelia. To preto, že Eucharistia je veľkým prostriedkom, ktorým Duch svätý účinkuje vo veriacich. Eucharistia je prameň milosti Ducha svätého.

Celá svätá omša mi teda hovorí o tomto: Soslanie Ducha svätého a jeho zázračná činnosť sa rodí zo smútku apoštolov nad odchodom Kristovým. Zás je tu overená pravda: Kresťanstvo je náboženstvo radosti, ktorá sa však rodí zo smútku. Skutočná radosť sa môže rodiť len zo smútku. Tak ako ani jeden človek nepríde na svet bez narodenia, tak ani duch sa nedostane k pravej radosťi bez bolesti. To preto, že bolesť, smútok je rodením radosti. To preto, že ozajstná radosť je „shora“. „Každý dokonalý dar pochádza shora.“ Ale my sme prilepení k zemi. A od nej sa odrapovať, a dvíhať sa hore k radosťi, je vždycky bolestné.

Naša jediná správna cesta je: ani optimizmus, ani pesimizmus, ale optimizmus z pesimizmu, radosť zo smútku, život zo smrti.

V. *Nedeľa po Veľkej noci.*

Nedeľa odchádzajúceho Krista. Tohto:

1. *Plňte slovo a nielen počúvajte* (epištola). T. j. prežite moju náuku. Inakšie sa podobáte človekovi, ktorý v zrkadle zistí, že je špinavý, ale o odstránenie špiny sa nestará, ostáva taký, aký bol predtým. Nestačí teda byť len poslucháčom. Tým skôr nie poslucháčom teológie. K tomu musíte dostať ešte druhý titul: vykonávateľ teologie!

2. „*Kto sa však pokladá za nábožného a jazyk si nedrží na uzde, ale v srdci klame seba, toho nábožnosť je márna*“ (epištola). Pozor na jazyk!

3. „*Pomáhať vdovám a sirotám v núdzi*“ (epištola). Mať porozumenie pre biedu, utrpenie druhého. Vo svojom okolí šíriť moju nezištnú lásku. Ja som všetko obetoval za druhého. Ty obetuj aspoň hmotu, čas, pohodlie!

4. „*Zachovať sa nepoškvrneným od sveta*“ (epištola). To je ťažká úloha. Máte byť orlami, ktorí lietate ponad bahno, špinu tohto sveta. Ba viac, máte z tohto bahna

vyťahovať, zachraňovať druhých, a pritom sa nesmiete zašpiniť. Nemáte sa dať strhnúť dolu okolím, ale naopak, sami celé svoje okolie máte pozdvihovať k sebe.

5. „Keď budete niečo prosiť od Otca v mojom mene, dá vám.“ Proste teda, modlite sa v mojom mene! To znamená, proste tak, ako by som ja prosil, keby som bol na vašom mieste, keby som bol tebou! Proste tak, ako by som to ja prosil. Čím užšie sa so mnou spojíte: modlitbou, milosťou a najmä mojím sviatostným telom! Čím užšie bude toto spojenie, tým skôr sa budete modliť v mojom mene. Vtedy budeme mať spoločné ústa. A ja nimi budem hovoriť.

„Prejdite mi takto cez rozum.“ Čo najčastejšie sa spojíte so mnou eucharisticky a potom ma lapte za slovo, čo som sľúbil tým, ktorí budú prosiť v mojom mene.

Keď takto budeme spojení, Otec vidí vo vás mňa. A vtedy i vás musí milovať.

Toto mi Kristus odkazuje.

A ja čo jemu? Čo mu dneska poviem „in nomine Jesu“?

Nájdienie svätého kríža.

V *introite* dnešnej svätej omše predstavuje sa historická udalosť, pre ktorú bol ustanovený tento sviatok. Sme na Kalvárii. Svätá Helena hľadá Kristov kríž. Dookola bolo plno veriacich. Nájdú sa tri. K nim je privedený chorý. Tento je pri dotyku Kristovho kríža uzdravený. V týchto okolnostiach spievali prvý *introit* dnešného sviatku, ktorý sa iste veľmi nelišil od terajšieho *introitu*: Kiežby sme sa ničím iným nechválili ako krížom Pána nášho Ježiša Krista, v ktorom je spasenie, život a zmŕtvychvstanie naše.

Orácia. Keď som dal v *introite* hold nájdenému krížu, kľaknem k nemu a prosím. O život večný. A to pre cenu životodarného dreva: Vitale lignum. Strom života. Omnoho vzácnejší ako ten, ktorý bol v raji. Je to strom na dávanie života. Túto silu dostal zo sineľého, dokaličeného tela Kristovho, ktoré bolo na ňom pribité: miraculum passionis eius (zázrak jeho utrpenia). Aby sa však tento zázrak mohol aj na mne uskutočniť, je potrebné kríž hľadať. Denne vo svojom živote. Denne

vo svojom živote musím sláviť „inventionem st. Crucis“ (nájdenie svätého križa).

Na to ma práve upozorňuje *Epištola*. Podľa vzoru Kristovho hľadať križ. „On prijal na seba prirodzenosť sluhu, stal sa podobným ostatným ľuďom a aj navonok iba pokladaný za človeka. Uponížil sa a bol poslušný až po smrť, a to po smrť na križi. Preto ho Boh povýšil.“ Teda hľadať križ v pokore a poslušnosti, vôbec v utrpení.

Aleluja-verš. Takto nielen Kristus, ale i každý jeho stúpenec bude môcť panovať len s križa. Len vtedy budem môcť zachraňovať svet, keď ako prvý Kristus a jeho predobraz had na púšti budem zavesený na šibenicu križa. Každý klíнец sebazáporu v mojom živote je: „dulce lignum, dulces clavos, dulcia ferens pondera“.

To potvrdzuje i Kristus v *Evanjeliu*: „A ako Mojžiš vyzdvihol hada na púšti, tak musí byť vyzdvihnutý aj Syn človeka, aby nikto, kto v neho uverí, nezahynul, ale mal život večný!“

Komunio. Pri svätom prijímaní beriem od Krista tento potupený a zakopaný križ do svojich rúk a volím si ho za svoju zástavu. S ním chcem bojovať proti nepriateľovi. Je potrebné napred túto zástavu nájsť a pozdvihnúť v sebe. A potom: pomôcť ho nájsť a povýšiť aj u druhých, ba v celom národe. I dnes niektorí chcú tento križ zakopať, pochovať pod sochy Venuše a Bacha. Preto to vedomé uvoľňovanie „buržujskej morálky“. Tá istá taktika, aká bola za prvých kresťanov. Venuša však a Bachus sú slabí na to, aby pod svojimi spráchnivými nohami udržali vždy víťazný, i keď napohľad niekedy porazený križ.

Nanebevstúpenie Kristovo.

Smútime, keď sa od nás lúčia milované osoby, i keď vieme, že idú v ústrety krajšej budúcnosti. Preto by sme mysleli, že i tento sviatok, sviatok rozlúčky Cirkvi s Kristom, bude preplnený smútkom. Skutočnosť je však opačná. Je to sviatok radosti. A to pre dve veci.

1. *Dnešný deň je triumfom Kristovým*. Je dňom jeho konečného víťazstva. Dnes sa môže spokojne pozrieť na svoje dokonalé životné dielo. Po triatridsaťročnom pobyte sa vracia ako víťaz do nebeských výšin. Predstupuje

Syn pred Otca, aby mu vydal počet zo svojho životného diela. Jeho Otec je iste spokojný s takýmto dielom. Preto je to deň odplaty. Deň intronizácie a korunovácie Krista za kráľa neba a zeme.

2. *I pre nás je to deň radosti.* Lebo s Kristovým oslávením začína i oslávenie našej ľudskej prirodzenosti. Prirodzenosť, ktorú my nosíme, dnes zúčastňuje sa na najvyššej, božskej úcte. Kristus so svojim ľudským telom vstupuje na nebesá a s ním ostane na veky. To je nesmierne povýšenie nás všetkých: jeden z nás, naša Hlava, sedí už na tróne božom. Preto sme i my, údy tohto tela, zbožštení. „Vzniesol sa pred ich očami na nebesá, aby nám poprial podiel na svojom božstve“ (prefácia).

Pre tieto príčiny i celá svätá omša je radostnej nálady:

Introit podáva krásny obraz: Apoštolovia pozerajú k nebesám. To je obraz Cirkvi. Odvtedy, čo vstúpil jej Ženich na nebesá, ustavične pozerá hore. I dnes. Na jej túžobné čakanie — ako kedysi apoštolom — i dnes odpovedajú anjeli: „Mužovia galilejski, čo sa divíte a pozeráte do neba? Ako ste ho videli odchádzať do neba, tak príde.“

Orácia. Odchádzajúcemu Kristovi dávame zálohu: svoje srdcia, mysle. Tie ako kotvy máme dnes uložiť, zapustiť do srdca Kristovho, aby on s nimi zas zakotvil v nebesách. Tak cez neho budeme sami zakotvení vo svojej domovine. Budeme poistení. „Daj prosíme, aby sme duševne v nebi aj my prebývali.“

Epištola a Evanjelium je popisom posledných chvíľ Kristových na zemi.

V *ofertóriu* vidíme, ako sa Kristus v sprievode nebeských sborov vznáša k nebesám: „Vystúpil Boh, sprevádzaný jasotom, a Pán zvukom trúby.“

To bude teda moje predsavzatie: *Mente in coelestibus habitare. Myslou prebývať v nebi.* Slepíť svoje srdce so srdcom Kristovým a dovoliť, aby ho odniesol do nebies. Tak budem orientovaný teocentricky. Nič neprospeje, že sme sa pomocou techniky naučili lietať, keď sú k zemi pripútané duše. I duch i telo sa musia naučiť lietať k nebesám. A to dovtedy, kým nespočinie v centre, v Bohu. Odkotviť sa od zeme. Pretrhať putá každého

druhu, ktorými sme pripútani k zemi. Inak staneme sa len červami a nestaneme sa nikdy orlami. Budeme sa stále plaziť a nikdy sa nenaučíme lietať.

Ktoré sú to puťá u mňa, ktoré mi bránia, aby sa tento ideál u mňa uskutočnil?

Nedeľa v oktáve Nanebevstúpenia Kristovho.

V deň nanebevstúpenia Kristovho sa Cirkev tešila. Po smútku nad odchodom milovaného Majstra nebolo ani stopy. Dnes sa však Cirkev stáva citlivou. Jej srdce je preplnené túžbou po Majstrovi.

Cítiť to už v *introíte*. Niet v ňom jasotu, ale len veľká prosba vidieť tvár Pánovu: „Vyslyš, Pane, hlas môj, ktorým volám k tebe. Tebe hovorí moje srdce, hľadám tvoju tvár, za tvojou tvárou chodím, neodvracaj svoj zrak odo mňa.“ Je to paruziálna túžba prvých kresťanov. Vo štvrtok anjeli oznamovali učeníkom príchod Kristov. Dnes sa už o tento príchod modlíme: Maranatha, Veni, Domine Jesu!

V *orácii* prosíme o ozajstný kresťanský život: „aby sme ti vždy prejavovali oddanú vôľu a slúžili tvojej Velebnosti čistým srdcom“. To je najlepšia príprava na šťastný príchod Kristov. To sú hlboké slová. V nich je obsiahnuté jadro celého duchovného života: robiť to, čo robil Abrahám, keď obetoval svojho syna Izáka, povedať to, čo povedala Mária vo svojej veľkej hodine: „Staň sa mi podľa slova tvojho“, povedať to, čo povedal Kristus v záhrade Getsemanskej: „Odním odo mňa tento kalich, ale nie moja, lež tvoja vôľa nech sa stane.“ Mať oddanú vôľu, vo všetkom ju podrobiť vôli božej, to je obsah dnešnej orácie.

Ľpístola hovorí o ďalšej príprave na príchod Kristov. Je to modlitba a „vytrvalá vzájomná láska“.

V *aleluji* sa pozeráme k nebesám, kde vidíme sedieť Syna človeka a panovať nad všetkými národmi. Ten sa k nám skláňa a hovorí potešujúce slová: „Nenechám vás osirotených, odchádzam a prídem zas k vám, a zaraduje sa vaše srdce.“

Toto sa uskutoční nielen v posledný deň, ale už teraz. Pri najsvätejšej obeti zjavi sa v Slove (v evanjeliu) a pri svätom prijímaní pod spôsobom chleba a vína.

Cirkev teda dnes vyjadruje svoju veľkú túžbu po Kristovi. Teda túžbu po druhom svete. A chce, aby sa touto túžbou po večnom spojení s najvyššou Dobrotou rozplamenila i každá ľudská duša. Aj ja.

Keby mi teraz Boh dal na výber, buď „sa rozpadnúť a byť s Kristom“, alebo ostať ešte tu na zemi, čo by som si vyvolil? Po tejto otázke si musím priznať, že je vo mne veľmi málo tejto túžby; že viac je vo mne strachú pred súdom a prílišnej lásky k tejto zemi. Boh mi kázal tu na zemi si prichystať len prechodný stánok, a ja budujem paláce, bunkery s najsilnejšími základmi. Potom je zrejmé, že sa mi nechce z nich von. Musím teda zmeniť svoju egocentrickú a geocentrickú nábožnosť a zameniť ju za nábožnosť teocentrickú, kristocentrickú. Chyba je založiť ruky a len sa dívať k nebesám. Ale to je dnes zriedkavé. Častejší prípad: len byť činný a nepozerať sa k nebesám. A to je tiež nebezpečné. Len pozemská činnosť, len organizácia zabíja organizmus, zabíja život. Nedochoďzam vo svojom apoštoláte k tomu nesmyslu, ako by všetko záviselo len od mojej činnosti? Ako by Boh bol starčekom, ktorého my kňazi, laickí apoštolí, máme vziať pod pazuchy a potisnúť ho do predu v ľudských dušiach, v úradoch, v celom prostredí?

Budem teda potápačom, ktorý na tejto zemi ako na dne nesmierneho mora na čas pracuje, sa zdržuje, ale vždy je silným povrazom držaný nad morom, nad touto zemou. Beda by mi bolo, keby sa toto spojenie s nebom roztrhlo.

Kult Eucharistie a kňazská dokonalosť.

P. R. Garrigou-Lagrange, OP.

Kult bohopocty voči oltárnej Sviatosti sa vykonáva dôstojným slúžením svätej omše, ktorá by sa mala slúžiť každý deň s väčšou vierou, nádejou a láskou, s väčšou nábožnosťou podstatnou, ak nie citeľnou. Koná sa sviatostným prijímaním a tiež návštevou najsvätejšej

Sviatosti, smiernou adoráciou, prosbou a ďakovaním.

Preto nemôže byť na zemi väčšieho, svätejšieho a liturgickejšieho kultu, v ktorom by sa viacej uplatňovali voči Kristovi, skrytému pod spôsobmi, ctnosti viery, nádeje, lásky, nábožnosti, poníženosti s patričnými darmi Ducha svätého. A z týchto všetkých pozostáva kňazská dokonalosť.

A všetci, aj slabí, nedokonalí, môžu a majú spieť k tej dokonalosti, aby sa stali skutočnými adorátormi Krista, prítomného v Eucharistii. Na dosiahnutie vynikajúceho postavenia vo svetскеj spoločnosti sa žiada veľká práca, napr. aby niekto bol advokátom, lekárom, profesorom atď., zatiaľ čo najskromnejší kňazi a jednoduchí veriaci môžu dospieť k eucharistickému kultu a, ak sú skutočne ponížení a nábožní, môžu v ňom veľmi prospievať podľa slov Pánových: „Poďte ku mne všetci, ktorí ste obťaženi a pracujete, a ja vás občerstvím.“ Sväté prijímanie totiž posilňuje dušu, aby mohla vyhýbať hriechu, odporovať pokušeniam tela a diabla a aby sa mohla zdokonaľovať v láske k Bohu „celým srdcom, celou dušou, všetkými svojimi silami a celou myslou“. A tak so vzrastom lásky prijímaním a adorovaním mohutnie aj sedem darov a učenívosť voči Duchu svätému.

V eucharistickom kulte prichádzajú do úvahy zvlášť dve veci: 1. Treba mať na zreteli štyri ciele obety a 2. ctnosti, ktorým nás učí eucharistický Ježiš svojím príkladom.

1. Pozorne treba uvažovať o štyroch cieľoch obety.

Prvý cieľ obety je klaňanie sa. Preto zápalná obeta, určená na klaňanie, je hlavnou obetou. Lež ľudia často zabúdajú na adoráciu Boha, klaňajú sa telu, bohatstvám, pokroku vedy alebo rozumu, sebe; tak máme

sociolatriu, štátolatriu, racionalizmus, ktorý uctieva rozum nadovšetko atď. A Kristus je zanechaný často nielen od ľudí neveriacich alebo ľahostajných, ale aj od nevďačných veriacich, niekedy aj od svojich sluhov, ktorí, ako sa zdá, milujú ho ako nájomníci za nejakú plácu a nie ako synovia; zdá sa, že ho nemilujú pre neho samého, ale pre seba samých. Chýba totiž adorácia, ktorú ukladá láska. To preto, že láska je malá.

V niektorých farnostiach Kristus, prítomný v Eucharistii, ostáva sám skoro celý týždeň, zatiaľ čo by mohol byť denne prameňom milosti; lenže z veriacich ani jeden neprichodí na svätú omšu okrem nedele a nikdy na návštevu najsvätejšej Sviatosti. V tom sa prejavuje nielen malá láska, ale aj malá viera a nádej, ktoré obyčajne majú za následok ctnosť nábožnosti, od nich závislú.

Preto treba veľmi odporúčať poklonu Kristovi, Spasiteľovi, prítomnému v Eucharistii; táto poklona sama sebou napravuje mnohé nevďačnosti, veľkú ľahostajnosť a nedbalosť o spásu.

Druhý cieľ eucharistickej obety je ďakovanie za všetky božie dobrodenia, totiž za stvorenie a pozdvihnutie ľudského pokolenia do poriadku milosti a slávy, za vykupiteľské vtelenie, za samo ustanovenie Eucharistie a všetkých milostí, ktoré z nej pochádzajú, za nespočetné sväté omše a sväté prijímania, vykonané cez dvadsať storočí na posilnenie duší.

Mnohí ľudia, nikdy nemysliac na tieto dobrodenia, sú v najvyššej miere nevďační. A nevďačnosť je tým väčšia, čím cennejšie a všeobecnejšie bolo dobrodenie. Deti vo všeobecnosti prejavujú istú vďačnosť voči svojim rodičom, ale mnohí ľudia nie sú vďační voči Bohu, ktorý je prameň všetkých dobrodení.

Keďže však táto nevďačnosť nie je individuálna, ale kolektívna, aj vzdávanie vďakov má

byť kolektívne a verejné. Toto je druhý cieľ Eucharistie, od ktorého pochádza jej meno. Eucharistia nám skutočne pripomína všetky najvyššie božie dobrodenia, ktoré predpokladá, totiž vtelenie, vykúpenie, a stále nám privlastňuje ovocie vykúpenia. Preto ako hovorieval svätý Ján Fischer, anglický mučeník, svätá omša je ako by duchovné slnko, ktoré nás denne zahrieva a osvecuje; toto hovorieval svojho času protestantom, ktorí zapierali svätú omšu a ktorých kostoly ostávaly chladné bez teploty duchovného slnka. Tieto nové dobrodenia svätej omše vyžadujú novú vďaku. Úcta eucharistického Srdca Ježišovho podstatne smeruje k tejto vďake za ustanovenie Eucharistie. Toto ustanovenie, ako je zrejmé, vyžaduje zvlášť ďakovanie. Výraz eucharistického Srdca Ježišovo znamená predovšetkým Srdce Ježišovo, ktoré nám darovalo a denne znovu nám daruje Eucharistiú.

Tretí cieľ je smierenie za hriechy, spáchané proti Bohu, a zvlášť za svätokrádeže, niekedy veľmi zvrátené, vykonané z vnuknutia diabla; len Boh sám pozná hrôzu niektorých svätokrádeží, ktoré pripomínajú Judášovu zradu. Ako náhradu za tieto urážky treba svätú slúžiť svätú omšu a klaňať sa Eucharistii, verejne vystavenej.

Tak sa nahrádza Bohu a Kristovi akcidentálna sláva, ktorú mu upierajú spomenutými hriechmi. Táto náhrada spôsobuje Kristovi akcidentálnu radosť, ktorú mu mnohí upierajú. Táto náhrada sa podobá skutku, ktorý urobila Veronika, keď počas umučenia utrela Pánovu tvár ručníkom, na ktorom ostala Kristova podoba.

A tak táto verejná náhrada odvracia božie tresty tiež verejné, ktoré si svet zaslúžil svojimi nepravosťami. A súčasne sa vyprosuje milosrdenstvo pre hriešnikov, aby sa vrátili na cestu spásy a k pokániu. Zpomedi duší, čo dokonale chápu tento cieľ obety, niektoré sa dá-

vajú za obeť a sú vo svete ako by hromosvody na odstránenie hrozných božích trestov od sveta. V Tobiášovom speve sa hovorí:¹ „On nás potrestal pre naše nepravosti a zachránil nás pre svoje milosrdenstvo.“ Zadosťčinenie v eucharistickej úcte vyprosuje toto milosrdenstvo. V tejto úcte trvá zadosťčinenie, urobené v obeť kríža.

Štvrtý cieľ obety je prosba o zaistenie božej pomoci a všetkých milostí, potrebných k spáse, zvlášť milosti poslednej vytrvalosti, ktorá nie je predmetom zásluh, ale možno ju dostať vyprosujúcou silou modlitby, zvlášť najvyššej modlitby, akú obsahuje svätá omša, v ktorej trvá „orodovanie Krista, vždy živého, aby za nás orodoval“. A máme sa pridružiť k jeho orodovaniu, ako aj k jeho poklone, zadosťčineniu a ďakovaniu; tým sa veľmi zveľadí cena našich skutkov.

Toto orodovanie trvá v Eucharistii stále aj po skončení svätej omše. Preto sa máme pripojiť k modlitbe Spasiteľovej, modliac sa nielen za seba osobne, ale aj za Cirkev, za pastierov, aby dostali od Boha horlivosť a udatnosť, za pokoj, za svornosť národov, za slobodu Cirkvi a za posvätenie duší. Taktiež za obrátenie hriešnikov a neveriacich.

Medzi dušami, ktoré tento cieľ obety dobre chápu, niektoré sú viacej rozjímavé ako Mária Magdaléna pri nohách Spasiteľových, alebo ako anjel, klaňajúci sa nebeskému Kráľovi. A niektoré sú duchovne zapálené a stravujú sa láskou ako eucharistická lampa. Lepšie: podobajú sa preblahoslavenej Panne Márii vo večeradle po nanebevstúpení, ako by pokračovaly v jej vyprosujúcej modlitbe za Cirkev.

Táto úvaha o štyroch cieľoch obety je veľmi praktická, lebo duša ponajprv, klaňajúc sa, uvažuje o Bohu vo večnosti, potom hľadá na mi-

¹ 13, 5.

nulosť, čo sa týka prijatých dobrodení, pri ďakovaní, minulosť, čo sa týka náhrady za hriechy, a konečne budúcnosť, žiadajúc pomoc božiu.

Eucharistický kult takto chápaný, nás súčasne intimne spája s Kristom-Kňazom, s jeho vrúcnou zadosť činiacou poklonou, s jeho prosbou a ďakovaním.

2. *Vnútorň život Kristov v Eucharistii ako príklad hlavných ctností pre nás.*

Pri teologickej úvahe o tejto veci treba poznamenať, že Kristus, prítomný v Eucharistii, je Kristus oslávený, totiž Kristus, ktorý je už nie na ceste — netrpí, nezískava zásluhy, ale vykonáva ctnosti podľa toho, ako tieto ostávajú vo vlasti, napr. poklonu, prosbu, ďakovanie. Mimo toho Kristus v nebi pozná to, čo sa deje na zemi, a teda aj eucharistický kult, ktorý zveľaďuje jeho akcidentálnu blaženosť, a opačne aj neúctu, ktorá mu túto akcidentálnu blaženosť upiera.

Preto v tejto veci treba poznamenať so svätým Tomášom,² že v nebi neostáva ani viera, ani nádej, ale namiesto viery nastupuje blažené videnie, miesto nádeje nestratiteľné vlastnenie Boha; lež ostáva láska, mravné ctnosti a sedem darov.

Kristus v Eucharistii má teda len vnútorň život, a to najdokonalejší; tak nás učí samote, mlčanlivosti, sústredenosti. Kristus nám chce dať príklad mnohých ctností, totiž lásky k svojmu Otcovi, k dušiam, nábožnosti, nakoľko sa vždy klania, ďakuje, prosí, pokory a poslušnosti, podľa dokonalej poddanosti vôli božej, umiernenosti, nikdy v ňom totiž nebola nezriadená vášeň.

Vnútorň život Kristov v Eucharistii — ako hovorí blahosl. Júlían Eymard³ — je predovše-

² I—II, 67.

³ Meditazioni 90.

tkým život lásky voči svojmu Otcovi, ktorému stále obetuje svoje úkony, aj svoj sviatosťný stav, svoje bývalé umučenie, obnovované vo svätej omši. Jeho život je tiež životom lásky k ľuďom, čo majú byť spasení. Jeho srdce je stredisko všetkých srdc.

Vo svetle týchto zásad bl. P. J. Eymard oprávnene hovorí o eucharistickej pokore, o eucharistickej chudobe, o eucharistickej viere, o eucharistickej láske. Z toho vyplýva: takto chápaný eucharistický kult vedie účinne ku kňazskej dokonalosti.

Kto je zvlášť povolaný ku svätosti touto cestou?

Sú to tí, ktorí prijali eucharistické povolanie. Ježiš hovorí: „Len ten môže prísť ku mne, koho pritiahne Otec, ktorý ma poslal.“⁴ Otec však volá všetkých k spásu, ale nie všetkých rovnakým spôsobom. Všetci kresťania sú povolaní k eucharistickému kultu, ale kňazi viac, a medzi nimi niektorí sú zvlášť vyvolení.

Konečne toto priťahovanie milosti vedie dušu k tomu, aby sa celkom obetovala službe Eucharistie, aby sa stala ozajstnou klaňateľkou Ježišovi, prítomnému vo Svätosti. To znamená: nielen aby bola spasená, aby nadobudla ctnosti, ani nielen aby zachránila iné duše, nakoľko Boha a Krista treba viac milovať ako bližného, ale aby odpovedala na túto výzvu Kristovu: „Praví ctitelia sa budú klaňať Otcovi v duchu a v pravde. A sám Otec chce mať takých ctiteľov.“⁵

Eucharistický kult, tak hlboko chápaný, privedie k ozajstnej kňazskej dokonalosti, ktorou sa kňaz pod stálym vplyvom Krista, prítomného v Eucharistii, stáva skutočne *druhým Kristom*.⁶

⁴ Ján 6, 44.

⁵ Ján 4, 23.

⁶ Uvedená stať je vyňatá z knihy P. R. Garrigou-Lagrangea: *De sanctificatione sacerdotum secundum nostri temporis exigentias* (Roma, Marietti),

ktorá sa nedávno zjavila na knižnom trhu. Autor je známy už aj u nás. Dnešná katolícka bohoveda mu vďačí za mnohé významné diela z teologickej dogmatickej i asketicko-mystickej, písané v duchu svätého Tomáša Akvinského. V uvedenom diele rieši základné otázky, ktoré sa týkajú duchovosti kňaza. V úvode vyzdvihuje význam a ozajstnú potrebu hlbokej viery a nadprirodzeného života v dnešných časoch. Z nedostatkov dneška, ktorých je veľa a povážlivých, správne východisko zaručuje jedine hlboký kresťanský život, a to uskutočňovaný nie minimalisticky, ale veľkodušne usmernený k najvyšším vrcholom dokonalosti.

V prvej kapitole rozvádza otázku záväznosti snahy po kresťanskej dokonalosti u všetkých ľudí a sleduje zvláštny ráz tejto záväznosti u rehoľníkov, u kňazov, čo pracujú vo svete, a u biskupov. Mimo všeobecnej povinnosti, ktorá zaväzuje všetkých veriacich, aby sa usilovali o dokonalosť, u kňaza pridružuje sa ako dôvod pre túto záväznosť kňazské svätenie a kňazské úlohy. Vznešenosť kresťanskej dokonalosti, ktorá sa tak zrejme odlišuje od všetkých falošných a zdanlivých životných plností, zástoj ctností v kresťanskej dokonalosti a ich vývoj — to sú úvahy, ktoré tvoria ďalšie kapitoly knihy. State o vnútornej modlitbe a o úcte Eucharistie podávajú praktické pokyny pre kňazskú nábožnosť.

Ako vidno už aj zo stručného náčrtu obsahu knihy, podstata diela spočíva v teoretickom vymedzení kresťanskej a kňazskej dokonalosti a v zdôvodnení povinnosti usilovať sa o dokonalosť a jasnosť rieši hlboké otázky kňazskej duchovosti, ktoré v dnešných časoch nadobúdajú mimoriadnej aktualitu.

Slovenské pomery sa nevymykajú zo svetového diania. Naliehavosť obrody celého života podľa kresťanských požiadaviek aj u nás zrejme cítime. Sú, pravda, u nás náznaky uvedomelého náboženského života, ktoré možno s potešením zaznamenať ako radostné zjavy v dnešnom zmätku. Ale nesmú byť uspávanou. Najmenej pre kňazov! Treba ustavičnej bedlivosti a ustavičného stúpania. U kňazov má byť duchovný život na prvom mieste na výške, ak má prosperovať slovenský katolícky život. Povinnosť byť svetlom sveta, soľou zeme, faktou, ktorá zapaluje Kristov oheň, táto povinnosť chápaná dôsledne veľkodušne — to sú požiadavky, ktoré nastoluje Garrigou-Lagrange bez honby za novotami aj pred nás.

S. N.

Podte a vidte!

Marta Marsinová.

Vedomie slobody je jeden z najimpulzívnejších podnetov ľudského konania, lebo dáva možnosť voľného rozvinutia všetkých síl. Každá sloboda však je obmedzená, i keď nepozorovane, viazaním, zodpovednosťou, ktorá je v hierarchii hodnôt na vyššom stupni, takže povrchnejší nepocitujú jej ostrie. No v živote na každom kroku máme možnosti porovnávať výsledky práce vykonávanej slobodne, z vlastného popudu, a práce vnútenej. Patrí už k prirodzenosti ľudskej, že všetkému vnucovaniu sa vzpiera, hoci neraz predtým oddávala sa azda tej istej práci s nadšením; naopak zas i najťažšia práca, vyžadujúca nesmierne úsilie, ak je možnosť vykonávať ju ako by z vlastnej iniciatívy, stáva sa príťažlivou, zdolávame ju ľahko, ba prichádzame k nečakaným výsledkom.

Každý človek vyrovnáva sa s týmito otázkami vo vlastnom pracovnom prostredí, lebo má nad sebou niekoho, kto mu prácu prideluje a žiada počet z nej. Aj tí vyššie postavení a zdanlivo samostatní majú nad sebou viazanie, nech má ono, povedzme, i názov: verejné záujmy.

Nejde nám teraz v týchto súvislostiach o otázku pracovnej morálky, z nich vyplývajúcej, ale bolo ich treba spomenúť hlavne s ohľadom na výsledok jednej i druhej pracovnej možnosti. Pracovný neúspech, nedosiahnutie cieľa zaviňuje často veľmi silný a hádam i nerozmyselný zásah do osobnej slobody usmerňovaného a pritom je ešte rozhorčenie na oboch stranách. V školskom prostredí je tento zjav veľmi častý: túžba po slobode vo voľnej interpretácii nových poznatkov, súvisiaca s rozletom mladosti u študujúcej mládeže, býva ako by obmedzovaná výchovným procesom, ktorý však by bol bez viazania nemysliteľný. No pracovné výsledky úzko

súvisia so spôsobom správneho sharmonizovania oboch daností, aby neutrpely ani rozvíjajúce sa osobnosti ako také i aby sa dospelo k výchovnému cieľu, čiže ide o nebadané usmernenie a využitie iniciatívy pre maximálne dobro vychovávaného.

Na tomto poli najostrejšie kritizujeme nedostatky svojich nadriadených, ale rovnako najľahšie do nich upadáme pri svojom pôsobení v apoštoláte, kde sa nám dostáva úloha usmerňovania tých, s ktorými pracujeme. Stáva sa to pre náš úzky rozhľad, zahrnujúci v sebe len povinnosť nášho uplatnenia sa, pričom konečný cieľ, nezávisiaci len od našej práce, zostáva nám ako by zahalený. A človek, citlivý a očakávajúci taktnosť v usmerňovaní svojich pracovných úsilií od predstavených, a neporovnateľne citlivejší na svoju osobnú slobodu v pôsobení duchovnom, je nielen neschopný ďalej sprostredkovať podávané dobro, ale uťahuje sa i zpod jeho pôsobenia.

Najčastejší argument proti prijateľnosti katolicizmu pre dnešného človeka je práve hrôza z neslobody a obmedzenosti života nespočítateľnými zákazmi, ktorá sa priechi prirodzenosti. No Cirkev a Kristovo učenie od svojich počiatkov nebolo sbierkou negácií všetkých druhov, ale jeho sila bola v pozitívnych hodnotách, prinášaných človeku. Ak mnohí majú dnes opačné presvedčenie, je to len zo stotožňovania Cirkvi s našimi osobnými slabosťami, keď z nedostatku lásky a pokory zdôrazňujeme pred iným vždy len to, čo sa nemá a nesmie, miesto denného predkladania nekonečného radu slobôd dieťok božích. Negativizmus je prejavom pasivity, ktorá nemôže veru vzbudiť nijakú iniciatívu pátrať po náplni složíek nášho života, ba čo je horšie, ubíja pravý Kristov život i v nás. Veď ak sledujeme život Kristov v Evanjeliách, pozorujeme, že každý jeho čin bol slobodným rozhodovaním sa, pravda, vzhľadom na

cieľ a že i záslužnosť jeho vykupiteľského diela nadobúda svoju vznešenú cenu práve slobodným rozhodnutím po posledné dôsledky až na smrť kríža. No ono bolo motivované láskou, ktorá i v našom katolíckom živote, vyžadujúcom slobodné oddanie sa Bohu, je prvoradá a jediný predpoklad slobodného rozhodovania sa i pre ťažkosti.

Odstrániť múr medzi dnešnou spoločnosťou a katolicizmom môžu preto len ľudia, ktorí pocítujú vo svojom živote silu, plynúcu z vnútornej slobody, dávajúcej ich životu ľahkosť a pružnosť nie vo smysle neviazanosti, ale v prispôbovaní sa potrebám duší, ako sme to spomínali už v predošlých kapitolách. Potom nie je potrebné volať do apoštolskej práce tých, ktorých získavame, hovorením o jej nevyhnutnosti, ale keď v našom živote ocenia nesmiernosť tohto pokladu, budú si ho sami vydobývať pre seba i pre iných.

Sami sa budú usilovať o sblíženie, ako sa o to pokúsili prví apoštolovia, keď sa pustili za Ježišom po jeho krste v Jordáne. Ak mu hneď potom, len čo si ich všimol, dali otázku: „Pane, kde bývaš?“, bolo zrejmé, že im imponovala jeho osobnosť a boli prístupní jeho slovám. To sú prvé duchovné základy, ktoré i my musíme dávať všetkým, pátrajúcim po tajomstve nášho života. No nestačí obmedzovať sa na úzky kruh rozhovorov medzi štyrmi očami, aby život, do ktorého nás naše povolanie zasadilo, neunikol nám nepozorovane. Z Písma sa dozvedáme o intímnych rozhovoroch Krista s apoštolmi, ale ešte viac azda dáva nám naliadnuť do spoločného putovania medzi ľuďmi, ktorých srdcia neboly ešte prichystané pre meno jeho slova. Vidíme túto skupinku na cestách, v rozhovoroch s mýtnikmi a všakovými hriešnikmi. Vidíme ich na návštevách a pohosteniach. Dnešnou terminológiou by sme mohli povedať, že Kristus v teréne pripravuje apo-

štolov na ich úlohy: majú možnosť pozorovať, poznávať potreby jednotlivca, rozmanitosť zjavov dáva im možnosť porovnávať. Aj keď ich účasť vedľa Krista zdá sa viac-menej pasívnou, nemôžeme sa nedomnievať, že často hovorili s Ježišom o svojich pozorovaniach okolo seba a spoločne hľadali cestu nápravy, aby v prostredí, kde on neišiel s nimi, alebo neskôr, keď ich opustil, nezostali bezradní. Tak prostredia a okolnosti nepriamo vychovávaly k iniciatíve a blízkosť Kristova zas bola zárukou, že sa ani v samotnom podnikaní neodchýlia s pravej cesty.

Dnes sa často obávame využiť túto metódu. Zdá sa nám neraz zbytočným rozptýlením a stratou času pre náš duchovný život, ba i apoštolské pôsobenia. (Nechcem tu hovoriť o tých, u ktorých je takáto práca cieľom!) Dobrota mnohých našich katolíckych duší je skleníková, ľahko zničiteľná každým silnejším závanom. A predsa katolicizmus osobný a jeho smysel sa utvrdzuje v prostredí mu nepriaznivom, lebo tam vynikajú jeho prednosti. Ak apoštolská duša vyjde medzi ľudí, musí pozorovať rozdiel medzi ich životom a svojím, musí uvažovať o odchodnej náplni oboch. To jej dáva najlepší podnet a iniciatívu k práci, ale to ju súčasne i duchovne prehlbuje, lebo každé pozorovanie vonku je zodpovedná kontrola, triedenie a uvažovanie o stave vlastného vnútra. Je to znásobovanie duchovných fondov, lebo skôr, ako začneme usmerňovať iných, musíme mať jasno aj o ťažkostiach a prekážkach svojej práce.

Z pozorovaní vyplýva, že apoštolát nemožno od niekoho vyžadovať, ani nemožno diktovať presné smernice preň. Môžeme prispieť len podnetným interpretovaním všetkých javov v spoločne pozorovanom prostredí. A iniciatíva, predpoklad jeho úspešnosti, je len organickou nadstavbou duchovného života.

Duchovosť vo svätých.

„Zijem, už nie ja, ale žije vo mne Kristus“ (svätý Pavol).
Prepracúvam sa k tejto najutešenejšej veľkosti?

Misovníčka Pravdy.

Krátky úryvok z Jörgensena o svätej Katarine Sienskej, „žene čistého, silného a múdrego panenského smýšľania“, nech nám pomôže viacej pritúliť sa k prvej sladkej Pravde.

Táto mladá deva, nemajúca nijaké politické školenie ani iné skúsenosti z politického sveta, postavila sa pred jedného z mocných súčasného veku, dokonca pred vyslanca rímskej pápežskej stolice, a povedala mu: „Prajem si a požadujem, aby ste konal tak a tak... Moja duša od vás požaduje to a ono, ... chcem, *voglio*.“

Toto *voglio* — chcem — sa čím ďalej tým častejšie ustavične opakuje v Kataríniných listoch. „Je to božia vôľa a moje želanie“, píše na istom mieste. A na inom zasa: „Nepáči sa to Bohu ani mne.“ Florentskému biskupovi jednoducho vraví: „Chcem!“ Francúzskemu kráľovi: „Vykonajte božiu vôľu a moju!“ Pápežovi: „Splňte božiu vôľu a želanie mojej duše!“

Toto smelé *voglio* je pre Katarínu čarovný prútik, ktorým tlčie na dvere a na srdce. A keď sa jej dvere a srdcia otvorily, — viacej alebo menej a niektoré len na škáru, aby sa zasa zatvorily — vtedy Katarína bola presvedčená, že v tom tkvie iba *moc pravdy*. Daromne sa necítila úzko spojená s Bohom, ktorého abstraktne a spolu s ľubostným nádychom volá *la prima dolce Verità*. Mimo Kristovho mena ju obzvlášť vždycky dojímalo slovo *pravda*, ktoré sám Kristus použil pre svoju charakteristiku: „Som Pravda!“ Dve lásky, ktoré podľa jej presvedčenia zápasia v ľudskom vnútri o ľudskú dušu, sú podľa jej názoru totožné s dvoma intelek-

tuálnymi mocami: s pravdou a lžou. Ten, kto je sviazaný putom lásky k Bohu a k bližnému, žije v pravde; kto zasa sebalásku pokladá za najvyššie a hlavné, ten žije v lži. Čtnosť a pravda, hriech a lož si navzájom zodpovedajú; je to prax a teória.

Moja pieseň dnešného dňa.

Svätá Terezia Ježiškova.

*Život môj chvíľka je, moment len rýchlostný,
Život môj hodinka, uniká ako sen.
Pre lásku ku tebe, môj Bože milostný,
Mám iba dnešný deň.*

*Ku tebe, Ježišu, snov mojich letí roj,
Ó Sladký, buď so mnou, jeden deň, jeden len,
Poď vládnuť do srdca a daj mi úsmev svoj
Veď iba v dnešný deň!*

*Čo na tom, keď je aj v živote čierna tma,
Zajtra už prosíš ňa nemôžem, nebudem...
Zachovaj srdce mi, ukry a ochráň ma,
Veď iba v dnešný deň!*

*Keď hľadím v budúcnosť, bojím sa mámenia,
Citím už v srdci rásť smútok a nudy tieň;
Chcem však, ó Bože môj, skúšky a trápenia,
Veď iba v dnešný deň!*

*Ze skoro uzriem ňa, takú mám nádej,
Ó božský Kapitán, cez búrnu povodeň
Riadť moju lodičku, kormidluj dobre ju,
Veď iba v dnešný deň!*

*Ó Pane, na tvoj ma Obličaj skry a utlač,
Tam, kde už nevnikne búrlivý sveta plen.
Dajže mi milosti a lásky nadostač,
Veď iba v dnešný deň!*

Na Srdci tvojom chcem úplne zabudnúť,
Čo na mňa nastrojil nepriateľ nejuden.
Ach, dovoľ, Ježiš môj, v Srdci ti pobudnúť,
Veď iba v dnešný deň!

Chlieb živý si ty, ó Eucharistia,
Tajomstvo; zrodila lásky Ťa priehľbeň!
Poďže mi do srdca, Ježiško, Hostia,
Veď iba v dnešný deň!

Nech nesie konár môj, hoc biedne má listy,
Plod tiež, nech zbohatne presväťá Vináreň,
Ponúkneš stravec Ťi, prekrásny, zlatistý,
Zrodený v dnešný deň!

Stravec ten láska je, zrnká sú duše zas,
Schystala som ho však v kratučkom čase len...
Dajže mi, Ježiško, ohnívej viery jas,
Veď iba v dnešný deň!

Ó Panna prečistá, s Ježiškom ty ma spoj,
Pozerám na teba jak hviezdny na plameň,
Ó matko, skryže ma, pod krásny závoj svoj,
Veď iba v dnešný deň!

Strážny môj anjelu, zakry ma krídlami,
Osvetľuj cestu mi, priateľská pochodeň!
Volám Ťa, príď, riad ma všetkými silami,
Veď iba v dnešný deň!

Ježiš, tu dolu som ďaleko od teba;
Chcem zrieť Ťa, beda však, halí Ťa mrak a tieň...
Lež viem, že ukryťá tvoja je veleba
Len teraz v dnešný deň!

Keď k nebu odletím modlitieb vo víre,
Bez konca pride deň, večný to blaha sen,
A potom ospievam anjelskej na lýre
Svoj večný dnešný deň!

Duchovosť v živote.

„Oblečte si Pána Ježiša Krista. Kristus, váš život.“
Ako blízko alebo ďaleko som od tohto pavlovského programu?

Duchovosť.

Duchovosť nie je zbierka malých predpisov, ktoré spútavajú.

Duchovosť nie je naivná sentimentalita, ktorá neobstojí v životnej skúške, neurčitá zaváranina, čo stráca všetku silu, keď cukor zmizne alebo keď zuby zahryznú.

Duchovosť je živá, to jest vymodlievaná a žitá znalosť kresťanskej dogmy.

Yvyázi všetky obrany. Menej obhajovania a viacej miesta prehlbenému výkladu dogmy, liturgie, a to v kláštoroch, seminároch, kresťanských školách každého stupňa.

Duchovosť je používanie dogmy v živote.

Pozor na zásadu: *Omne vivens ex vivo* (Všetko živé zo živého).

Kardínál Saliège.

Nezištnosť v apoštoláte.

Rozprudzovanie náboženského života sa u nás navidomočí ustavične stupňuje. U niektorých, pravda, zatiaľ zachytáva len povrch s výhľadom na voľačo dokonalejšieho; no, Bohu chvála, u nemalého počtu zmocňuje sa už celej kresťanskej šírky a hĺbky. Títo priamočiari kresťanskí snaživci stávajú sa mocnými opornými bodmi obrodného náboženského hnutia, živými ohniskami, ktoré ozaj horia a zapaľujú. Na nich doista myslí český Katolík, keď píše o „tých mladých slovenských laikoch, ktorí žijú životom svätcov a apoštolov“. A ako len ich treba! Viacej ako soli. A veľa, veľmi veľa. Bo čím viacej takýchto nadprirodzených ohnisk v ľudoch, tým väčší požiar vzblka v službách absolútnej Pravdy a Lásky. Čím viacej ohnivých krov v nesmrteľných dušiach, zapálených od horiaceho Kra, čo sa ukázal Mojžišovi, tým väčšia pravdepodobnosť, že neposvätená zem, po-

škrvnená toľkou krvou a nenávisťou, stane sa zemou svätou a ľudstvo viacej priblíži sa k ideálu Augustínovho Mesta božieho, Civitas Dei, ktoré spravuje sa Kristovým evanjeliovým zákonnikom; iba ten zaručuje *dokonalé* splňanie životného smyslu jednotlivca aj celého ľudstva a s ním spravodlivosť, rodičku pokoja.

Každý z nás je povolaný pre túto veľkolepú úlohu živého apoštolského ohniska. Kristov hlas priam tak nástojčivo zneje do nášho storočia a do týchto čias, ako dôrazne znel na brehu Galilejského mora: „*Poďte za mnou, a urobím vás rybármi ľudí.*“

No nie všetci, čo chcú apoštolsky pracovať, chápu nevyhnutný predpoklad plodného apoštolátu, ktorý Kristus naznačil slovami: *„Poďte za mnou!“*, to jest mňa nasledujte, úprimne hľadajte moje záujmy, ku mne privádzajte svojich bratov a svoje sestry! V apoštoláte stojíme iba pred dvojicou: Kristus alebo ja, božie záujmy alebo osobné, sebecké záujmy. Kto v apoštolskom podnikaní hľadá Krista, robí požehnanú prácu, požehnanú aj vtedy, keď dosiahne malé úspechy alebo nedosiahne nijaké úspechy, lebo aj v zdanlivom neúspechu nachádza Krista, prameň požehnania. Prv alebo neskôr — možno až vo večnosti — ukáže sa osoh jeho veľkodušného úsilia. Splňajú sa na ňom slová Knihy Nasledovania: „*Ak vo všetkom hľadáš Ježiša, zaiste nájdeš Ježiša.*“ Taký apoštol vie, že má len opatrne a horlivo pracovať a modlitbami a obetami zalievať svoje úprimné úsilie; ostatné s pokornou dôverou očakáva od nebies, ktoré majú v moci požehnanie a úspech. Takto chápaný apoštolát vždy je na potechu, lebo úprimné hľadanie Boha môže byť odmeňované len nachádzaním Boha.

No keď apoštolský pracovník hľadá osobné záujmy, vytrháva z Kristových úst slová „*Poďte za mnou*“ a kladie ich do svojich úst. Kristove záujmy podriaďuje osobným záujmom. Dobré, duše idú za ním. Ale čože nachádzajú? Človeka, človeka ohraničeného, ktorý ich vie na chvíľu vzrušiť, ale nie naplniť. Človek človeku ešte nikdy nestačil a ani nikdy nebude stačiť. Teocentrická stavba ľudskej bytosti neumlčateľne volá po celkom uspokojujúcej náplni, po nekonečnom Bohu, ktorého nám *nikto a nič nenahradí!* Preto sa nečudujme, že úsilie

seba v apoštolskom rúchu prv alebo neskôr prezradí citeľné slabiny, viac-menej podlomí sa podľa sily sebec-
tva alebo celkom stroskoce. Veď aj tá istá Kniha Nasle-
dovania vraví: „Ale keď hľadáš seba, nájdeš aj seba,
ale na svoju skazu. Lebo ak človek nehľadá Ježiša,
viacej si škodí, ako by mu mohol škodiť celý svet a
všetci jeho protivníci.“

Preto ak chceme vo veľkom boji o duše, stvorené
pre poznávanie a milovanie nesmierneho Boha, svietiť,
horieť a zapáľovať ako živé apoštolské ohniská, ne-
úprosne odstraňujeme každý sebecký tieň, žeby nestlmlil
Svetlo, ktorého sme ako kresťania nosičmi z povolania,
Prísne kontrolujeme pohnútky svojej apoštolskej činnosti,
veľkodušne hľadáme ako synovia Svetla Kristove ne-
smrteľné záujmy. Tak mocne podporíme rozprudzovanie
našej náboženskej obrody. *Brat dominikán.*

Mlyšlienky lekára.

Všetky terapeutické počínania lekára, ich miera a
obsah, spôsob a čas, musia byť vždy v plnom súlade
s mravnými zásadami. Pravda, od začiatku tohto storočia
stále viac sa rozmáhajúce pokusníctvo na človeku s bá-
dateľským, diagnostickým i liečebným cieľom je mravne
sotva odôvodniteľné. Toto viedlo postupom vývoja logi-
kou zla kvantitatívnou a kvalitatívnou gradáciou k naj-
hrubším porušeniam mravných zásad v obrovských roz-
meroch bez studu, čím bol Homo sapiens, koruna tvor-
stva, hlboko pokorený. V oblasti nákazlivých chorôb
začalo to nakazením „dobrovoľníkov“ za peniaze alebo
inak zvedených. Takíto „dobrovoľníci“ boli úspešne na-
kazení spáľovými streptokokami, pred týmito pokusmi
a po nich rozličnými virami a baktériami, dali im piť
moč, vstrekovali im čisté kultúry alebo filtráty, vyko-
návali pasáž človekom ako pokusným zvieratom. „Do-
brovoľníci“ útleho detského veku, vnímaví na pertussis,
boli infikovaní nakvapkaním živých kultúr Haemophilus
pertussis do nasofaryngu, čím bol vyvolaný u nich ty-
pický divý kašeľ (Journal Infect. Diseases 1933 53, 328).

Po dlhé desaťročia nezmohli sme sa na odpor a
verejnú odsúdenie týchto zjavov.

Pred istým časom bol pomerne rozšírený zvyk a zjav hovoriť, aby sa zakričalo, čo sa myslí. Ďalší vývoj viedol k stavu, v ktorom sa stalo zas prevážnym zjavom počúvať, mlčať, aby sa nemuselo myslieť. Medicína, výslednica to snúbenia umenia, vedy a praxe, mutatis mutandis, sa neubránila týmto prúdom a úsiliam. Vedecké knihy, učebnice a iné vedecké lekárske publikácie i živé učenie, pravda, nemá stlmať individuálne myslenie a svedomie, ale podnecovať k mysleniu samostatnému, lebo len toto zabezpečí lekárovi v rozsiahlej riši lekárskej vedy a umenia pravú slobodu. Žiaľ, schopnosť samostatného myslenia je u väčšiny málo rozvinutá a sotva cvičená aj u ľudí, ktorí mnoho vedia. I celé naše múdre a premúdrelé ľudstvo vie mnoho, ale myslí málo, i to činí zle, zvrátene, ako je mu to predmyslené. Takto vznikla aj v medicíne obrovská mozaika z nespočetných, pravda, významných, ale čiastočných poznatkov, ktoré neboli privedené k syntéze; takto sa stalo všeobecným náhľadom, že chorá bunka je dôležitejšia ako chorý človek a že rozhodujúcim v celom liečení je moderná medicína s celou svojou obrovskou vedeckou a technickou výzbrojou a nie lekár v človeku a človek v lekárovi. Bádatelia si predstavujú i dnes, že hromadenie exaktných vedeckých poznatkov, ba že je to už veda sama, a sotva kto si uvedomuje, ako je v medicíne zanedbávaná syntéza. V preexponovanej špecializácii vedeli a vedia mnoho jednotlivostí, ale málo o harmonizovaných telesných a duševných funkciách a ešte menej chcú vedieť o duši. A predsa niet skutočného lekára, ktorý by mohol zaprieť, že proti chorobe a podľahnutiu bránia sa všetky sily tela i duše, že všetky tieto sily musí lekár podporiť, ak chce dosiahnuť úspech. Ak to chce naskutku učiniť, musí rozumieť celému človeku a nielen niektorým čiastočným funkciám jedinečnej ľudskej osobnosti.

Lekár, obdarený nadaním, muž vedy a citlivého svedomia, každý individuálny čin záchrany musí zo seba tvoriteľsky vyžiariť, zrodiť a dokončiť. Môže to urobiť len rodený lekár, keď to koná v súlade s pravým poslaním človeka, teda keď si stále uvedomuje, aký posledný smysel má zachraňovať život a vraciať ľuďom zdravie. Rodeným, pravým lekárom je ten, v ktorom

láska, áno láska k bližnému, láska k trpiacemu človeku sa preporodí v tvoriteľskú duševnú vôľu, aby všetko choré sa uzdravovalo. Táto schopnosť je dar, ktorého zálohou je nenarušená láska k bližnému, k trpiacemu dieťaťu — a správne uvedomenie konečného cieľa človeka v súladne určenom pláne vesmíru, konečného cieľa jestvovania, života vlastného a sverených chorých.

Áno, toto uvedomenie a láska k bližnému, je pohnútkou celej lekárskej činnosti. Táto láska je aj bremeno, je zavše ťažká.

Treba sa zriecť mnohého, často sa zriecť seba samého, svojej rodiny, pohodlia a radosti, zavše vlastného sebeckva. Alebo môže byť hádam pohnútkou a cieľom celej činnosti lekára len ohriaty žiarivý pohľad uzdravujúceho sa, vďačný radostný pohľad šťastlivých detí, zachráneného otca, matky, alebo nádavky, kliatby, provokácie a hrozby tých, ktorým sa nemohlo vyhovieť podľa ich neprimeraných predstáv alebo hádam nezaplatené alebo i zaplatené honoráre? Áno, i lekár potrebuje vidieť radosť a vďačnosť, i lekár potrebuje hmotné hodnoty, aby stavu a zásluhy primerane mohol živiť seba i svoju rodinu, ale základnou jeho pohnútkou je láska, z ktorej — ako iný človek — lekár sa vie obetovať, a táto mu pomáha premáhať ťažkosti a príkrostiti vo vedomí svojej ohromnej zodpovednosti. Túto pravý lekár vidí po dôsledky, lebo vie, že keď zanedbá alebo zle vylicí chorého, všetky nežiadúce, zlé následky v ňom, v jeho rodine, v jeho národe, v ľudstve sú ním zavinené, vedome či nevedome, úmyselne či neúmyselne. Každý musí svojim životom splniť určité poslanie, určitú povinnosť. Keď je toto zmarené, úmyselný .i neúmyselný viník je príčinou zmarenia splniť životné poslanie, prípadne dosiahnuť konečný cieľ. Takto lekár, ktorý má príležitosť vidieť a poznávať všetky krásy ako aj bezdné priepasti ľudskej povahy a duše, nemá povinnosť zachraňovať len telá, ale seba aj iných presvedčiť o tom, že ničím nie je opodstatnené žiť tak, ako keby sa nemalo nikdy odísť z tohto dejišťa. My, lekári, sme zvyklí nadchádzať smrti a ona preda sa vždy prekvapuje; ale práve aj lekár svojim pričinením nemá nikoho najšť nepripraveného. Áno, žiada sa uvedomiť, že smrť zametá

do smeti kráľovskú korunu práve tak, ako žobrácku barlu, pero básnika alebo učenca, ako dláto umelca i remeselníka, kosu a pluh roľníka, slávu prezidenta a biedu hrobára, nedotknuteľnosť objektívneho bádateľa, ako lopoty, útrapy praktického lekára, pýchu a prepych deti náhleho zbohatlíka, ktorý hospodári na majetku iného, ako bolesti, žiaľ a strach detí odstrčenca. Tvárou v tvár moci a velebnosti smrti nadchádza každého vôľa ostať verný prirodzenosti a nespreneveriť sa nadprirodzenosti.

Lekár zisťuje a poznáva, čo v organizme je, čo je tam dané, určené, zisťuje a poznáva pravidelnú zákonitosť v zdraví a v chorobe. S touto určenou zákonitosťou, pravidlom ráta pri svojom počínaní a tejto pomáha, aby sa vrátilo zdravie. Pri všetkých týchto počinoch a aktivitách — ako pri všetkých chorobách — lekár a ošetrujúca osoba nikdy nesmie zabudnúť pre chorobu na človeka, na jeho biedu, bôľ a utrpenie telesné i duševné. Každou chorobou je celá osobnosť zasiahnutá, i keď individuálne v rozličnej miere. Nesmieme zabúdať, že chorý má tiež právo na slovo a jeho city, jeho postoj nemá byť len počutý, ale už predtým vycítený a pri starostlivosti o jeho telo prinajmenej rovnaká starostlivosť má byť údelom jeho vnímavej duše. Liečebná činnosť lekára je vždy spolupráca s chorým a nie diktát, je to spolupráca s človekom a s nenarušenou liečebnou silou jeho súladnej prirodzenosti. Keď sa takto zachováваме ku každému chorému, povzbudzujeme — aj u nie celkom harnických konštitúcií a osobností — k účinnému vypätiu niečo, čo nemožno vyjadriť ani baktériologickými, ani imunobiologickými, ani serologickými, ani patologicko-fyziologickými výrazmi, a to je duševná sila, to je vôľa k žitiu. Táto s nenarušenou vis medicatrix naturae je podkladom našich radostných liečebných úspechov; pritom trvale si uvedomujeme, čo náš ľud tak krásne vyjadruje v porekadle: Lekár lieči, Pán Boh uzdravuje.

Prvý nedostatok je nedostatok pravdy, ako prvú bohatstvo je bohatstvo duše pravdou. A keď človek poznal svoj majetok, keď je bohatým na pravdu, nevymentil by svoj los, aký mu pravda pripravila, za všetko bohatstvo kráľov (P. Lacordaire, OP).

Poznámky o knihách.

Myšlienky pri čítaní Greeneovho románu „Moc a sláva“.)*

Základ všetkých ctností je pokora. Čím vyššiu budovu kresťanského života chce kto vystavať, tým hlbšie základy pokory musí položiť, hovorí kdesi sv. Augustín. V pokore je pravda, v pýche je poblúdenie.

Vrcholná ctnosť v živote kresťana je láska. Láska je splnením celého zákona. O nej spieva svätý Pavol, že nikdy neprestane. Ani vtedy, keď dar jazykov, vedy a proroctvá sa pominú, keď viera a nádej stanú sa bezpredmetnými. Stupňu lásky tu na zemi bude zodpovedať stupeň blaženosti nebeskej. Kto nemiluje bližného, ktorého vidí, nemôže milovať Boha, ktorého nevidí, hovorí svätý Ján, apoštol.

Tieto myšlienky chcel, zdá sa mi, vyjadriť Greene vo svojom diele „Moc a sláva“. Alebo hádam lepšie, tieto skutočnosti uplatňujú sa na ústrednej postave románu, na opisovanom kňazovi.

Je to kňaz ľudský. Až veľmi ľudský. Má mnoho zlých vlastností, slabostí a hriechov. Je ctibažný, namyslený, smyselný, ziskuchtivý, nemierny v pijatyke, bojazlivý, kedysi aj nesnášlivý voči svojmu oltárnemu spolubratovi. Vlastne táto nesnášlivosť bola posledná príčina, že ostal na svojom mieste proti štátnemu zákazu. Zostal vtedy, keď všetci ostatní kňazi odišli za hranice a keď jeden prijal štátom dávanú podmienku penzie a pokojného života — oženil sa. Náš kňaz ostal v krajine ako bitkár vyhodенý zo školy, vylúčený z kruhu svojich spolubratov. Najprv chcel iba pozorovať nejaký čas v skrytosti, ako sa budú pomery vyvíjať. Pre nerozhodnosť však ostal i ďalej a napokon zapracoval do svojho postavenia jediného kňaza v krajine. Krstí, spovedá, slúži svätú omšu, dáva sväté prijímanie, zaopatruje chorých s nasadením vlastného života. Je hrdý na to, že ostal sám na svojom pôsobišti. No alkoholom dodáva si ďalšiu guráž. Zo strachu postupne upúšťa od kňazského spôsobu života. Zapletie sa aj s akousi ženou. Vyjde často na posmech i u svojich veriacich.

A jednako Greeneho kňaz je nástrojom v rukách božích, ba viac, je vyvolenou nádobou. Slabých tohto sveta vyvoluje si Boh, aby zahanbil silných. Náš hrdina cíti svoju slabosť a nezakrýva ju. Nemá možnosť spovedať sa, no vyznáva príležitostne verejne svoje hriechy. Postupne mu preniká do špikov povedomie vlastnej biedy a nesmyselnosť každej nadutosti u seba aj u iných.

*) Graham Greene, „Moc a sláva“, prel. Dr. A. Filo, vyd. SSV 1947.

Pozná dokonale človeka, seba i bližného, pozná všetky ľudské slabosti. Má porozumenie s každým. Nikým nevie pohrdaf, nikoho nevie nenávidieť. Pokladá sa za ne-
hodnejšieho, ako je ženatý Padre José, pokrytecky ná-
božné paničky, ohyzdný miešanec, ktorý ho zradil, ako
krvavý poručík, ktorý ho dal zastrelieť, ako lotor na križi.
Prenikne až na samé dno pokory a tým pravého pozna-
nia. — Greeneho kňaz je hrdina. Hrdina hlbokého po-
znania, ktoré vyplýva z pokory. Hrdina lásky, ktorá
vyplýva z pochopenia človeka.

Myslím, že ku Greeneho knihe ani netreba dlhé
úvodné štúdie na vysvetlenie čitateľom, aby sa nepo-
horšovali nad hriechmi kňaza. Greeneho knihu treba len
pozorne čítať a hlbšie sa nad ňou zamýšľať. Veď vy-
slovene ťažkých hriechov azda tu ani nie je toľko, koľko
úbohý kňaz na seba uvaľuje. Sú to slabosti, ktoré má
každý človek, hádam i viacej, len si ich nevšimne.
A keďže ostávajú nepovšimnuté, nie sú tou šťastnou
vinou, ktorá vedie k pokornému poznaniu seba a bliž-
ného a k odpúšťajúcej láske.

Greeneho kňaz usiluje sa akosi nasilu oľutovať svoje
hriechy, no takmer mu to nejde. Túži sa vyspovedať
z hriechov, hľadá všetky možnosti, ale nie je mu doži-
čená ušná spona. Či nie je to preto, že toľko ráz vy-
konal verejné vyznanie všetkých svojich hriechov, takže
hriechy mu boli už dávno odpustené? Láska prikrýva
množstvo hriechov. Ten, komu bolo viac odpustené, viac
miluje ako ten, komu bolo málo odpustené. Greeneho
kňaz vo svojej pokore rozumie hriešnikov, miluje ich ako
svojich bratov, preto nielenže mu je všetko odpustené,
lež mu je daná milosť mučeníctva.

Greeneho román načiera hlboko do tajomstva hrie-
chu a ospravedlnenia, slobodnej vôle a milosti, do ta-
jomstva božieho riadenia a vyvolenia človeka. Je tu
zachytený život. Celý život. Biedny ľudský život, do kto-
rého však zasahuje ustavične Boh. Život nie je šablóna.
Ako hluch a neskutočne pôsobí vyhladené, podľa sta-
rých idealizujúcich hagiografií upravené podávanie života
a smrti akéhosi mexického mučeníka Juana, ktoré sa
číta v jednej veriackej rodinke paralelne s opisovaním
skutočného života a smrti nášho mučeníka.

Greene vrhol hodne svetla do tajomných záhybov
života ľudského v jeho rovine prirodzenej i nadpri-
rodzenej.

T. Zúbek.

R. Quardini: *KRÍŽOVÁ CESTA PANA A SPASI-
TELA NASHO*. Vydalo Verbum v Košiciach 1948. Quar-
diniho Krížová cesta vyniká mohutnou myšlienkovou ná-
plňou, veľmi živým precítením Kristových bolestí a vrúc-
nou teplotou. Istotne patrí medzi najklasickejšie spracov-
vania tajomstiev krížovej cesty. Hodno si každé zasta-
venie aj samostatne hlboko prerozjímať.